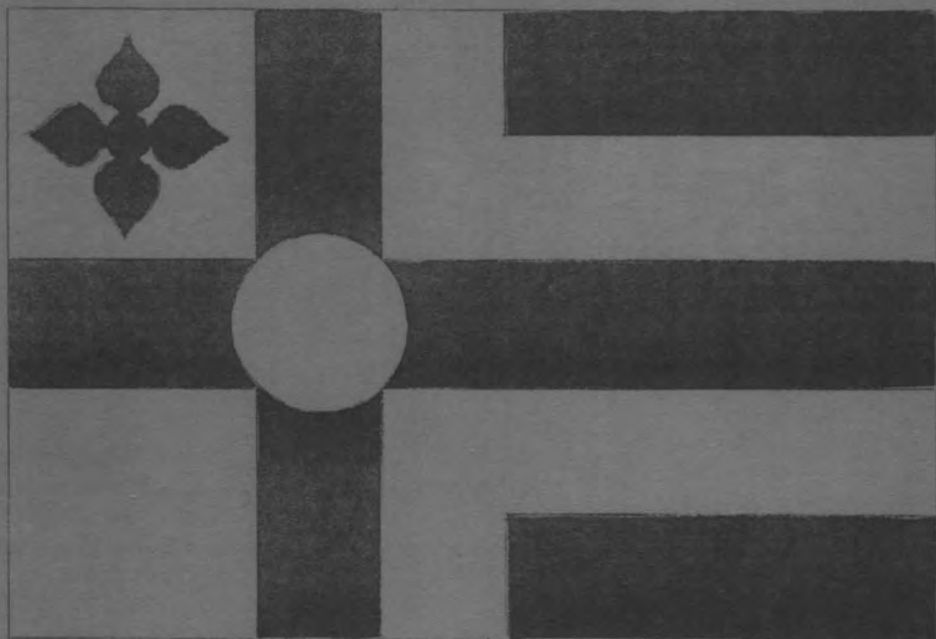

- 4 FEB. 2000 / 152

ROSMALLA

Jaargang 9
Nummer 4
December 1999

In dit nummer o.a.:

- Walther van de Westelaken
- De weg door Hintham verhard
- Een nieuwe dorpsvlag
- Van alderhande saecken

Rosmalla (ISSN 0925-2894) is een uitgave van de Heemkundekring Rosmalen en verschijnt eenmaal per kwartaal.

Redactie: Mari van de Ven en Harry Coppens.

Redactieadres: Stationsstraat 8, 5241 EE Rosmalen, tel. 073-5218349.

Secretaris Heemkundekring: A.J. van de Ven, M. Nijhoffstraat 8, 5242 CV Rosmalen. Tel. 073-5214094.

Leden, abonnees en donateurs ontvangen *Rosmalla* en *Rosmalla Extra*. Donateurs betalen minimaal f 30,- per jaar. Abonnees (voor minimaal één jaar) betalen f 30,- per jaar (postabonnees f 40,- per jaar), over te maken op het bankrekeningnr. van de Heemkundekring, o.v.v. "abonnement *Rosmalla*".

Bankrekeningnr.: 18.45.43.444 (Rabobank Rosmalen, postgiro van de bank: 1099372) l.n.v. Heemkundekring Rosmalen, Deken Fritsenstraat 53, 5243 VM Rosmalen.

De meeste oude nummers van *Rosmalla* en *Rosmalla Extra* zijn nog verkrijgbaar op het redactieadres.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud der ondertekende artikelen, waaraan ook nooit iets veranderd zal worden zonder overleg met de auteur(s). Foto's en andere illustraties worden te allen tijde teruggezonden; teksten op verzoek.

Copyright © september 1999. Heemkundekring Rosmalen. Zonder toestemming van redactie en / of bestuur mag niets uit deze uitgave worden overgenomen.

Van de redactie

Door omstandigheden die geheel te wijten zijn aan de tweede ondergetekende verschijnt de laatste *Rosmalla* van 1999 pas in januari 2000. Laten we hopen dat dit voorlopig de laatste keer is dat de vertraging zo groot is, en dat in het laatste jaar van de twintigste eeuw de *Rosmalla's* wél op tijd zullen verschijnen.

"Het laatste jaar van de twintigste eeuw?" Inderdaad, beste lezers, het laatste jaar van de twintigste eeuw. Zoals sommigen onder U misschien weten, spraken de 'bedenkers' van onze jaartelling van huis uit Latijn. De jaartelling redeneert dus ook vanuit het Latijn. En in het Latijn bestaat er geen woord voor "nul". Men heeft de geboorte van Christus genomen als een beginpunt, waarna onmiddellijk het jaar één begonnen is.

Als één het eerste jaar na Christus is, was men aan het eind van dat jaar -bij het begin van het jaar twee- precies één jaar van Christus' geboorte verwijderd. Zo was men aan het eind van het jaar honderd precies honderd jaar van Zijn geboorte verwijderd en aan het eind van -jawel- 2000 pas aan het eind van het tweede millennium na Christus.

Deze algemene verkeerde interpretatie komt de *Rosmalla* echter bijzonder gelegen: het laatste nummer van dit jaar zal namelijk tien jaar na de allereerste *Rosmalla* verschijnen, zodat het tienjarig jubileum niet wordt vertroebeld door allerlei *vermeend-millenniumfeesten*, maar mooi samenvalt met het *echte* einde van het tweede millennium!

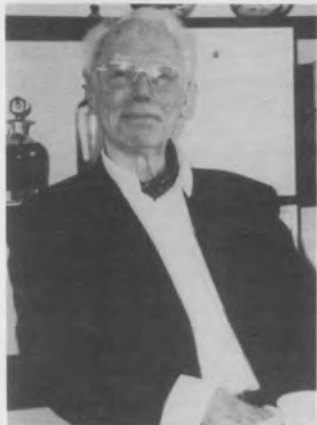
De redactie van *Rosmalla (Extra)*,
Harry Coppens & Mari van de Ven

P.S. tot Uw geruststelling. Tellingen in later eeuwen hebben aangetoond dat Christus niet op het tijdstip nul geboren is, maar dat de mensen die enkele honderden jaren later onze jaartelling hebben geïntroduceerd, er enkele jaren naast zaten. Kortom: het vieren van het millennium aan het begin van 2000 is historisch net zo verantwoord als aan het einde ervan, namelijk: niet.

Sluitingsdatum kopij volgende nummer: 15 februari 1999.

Bij de voorplaat: Het voorstel voor de nieuwe dorpsvlag, in de kleuren rood en wit. Zie het artikel van Martien Veekens op pag. 10-14.

In Memoriam Will Croonen

Op 29 november jl. is na een langdurig verblijf in verpleeghuis Mariaoord op 79-jarige leeftijd van ons heengegaan de heer Will Croonen. Vanaf de oprichting van de Heemkundekring Rosmalen was Will lid van onze vereniging.

Will heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt in de werkgroepen topografie en beeldbepalende bebouwing. Vooral voor het behoud van de authentieke bebouwing in Rosmalen en in het in kaart brengen hiervan heeft Will zich met veel enthousiasme ingezet. Zolang zijn gezondheid het toestond, was Will ook steeds aanwezig op onze thema-avonden.

Het overlijden van Will is voor de Heemkundekring Rosmalen een groot verlies en het valt de Kring zwaar afscheid te moeten nemen van zo'n gewaardeerd lid. Wij wensen zijn vrouw Jopie, de kinderen en kleinkinderen veel sterkte toe.

Rosmalen in oude tijden

Harry Coppens

In het boekwerkje Rosmalen in oude tijden, 48 bladzijden groot, vindt U een verzameling van enige in verschillende werken en geschriften vermelde gegevens over de oude geschiedenis der gemeente Rosmalen. Dit boekje werd aangeboden aan burgemeester Von Heyden bij zijn afscheid op 1 mei 1955.

Voorwoord

In het programmaboekje der feestelijkheden bij gelegenheid van het zilveren ambtsjubileum van de burgemeester in 1948 lezen wij het volgende: "Op 25 Januari 1948 is het 25 jaar geleden, dat Jonkheer Herman Carel Felix Clothilde von Heyden, het ambt van Burgemeester van Rosmalen aanvaardde. Hij werd geboren op 11 April 1890 te Weerselo en studeerde aan het Canisius College te Nijmegen. Na enige jaren geïnteresseerd te zijn geweest bij de N.V. Raymakers en Co's, textielfabrieken te Helmond, voelde hij zich meer aangetrokken tot de magistratuur en ging volontairen ter gemeente-secretarie te Bemmelen, waar hij door de gemeente-secretariaat

Burgemeester Von Heyden en zijn vrouw. Bij zijn afscheid in 1955 ontving de burgemeester een tv-toestel.

ris van Dort, praktisch en theoretisch, werd opgeleid in de gemeente-administratie. Later bekwaamde hij zich verder op dit terrein onder leiding van de heer Th.W. Roeffen, Referendaris ter Provinciale Griffie van Noordbrabant te 's-Hertogenbosch. Op 25 Januari 1923 volgde zijn benoeming tot burgemeester der gemeente Rosmalen.

Hij is algemeen bekend als allround sportman, vooral op het gebied van voetbal (oud-speler van Quick Nijmegen), tennisser, biljarter enz. Ook muzikale talenten toont hij in zijn viool- en pianospel. Dat deze kwaliteiten een goede uitvoering van zijn taak als Burgemeester niet in de weg hebben gestaan getuigen de vele en grote werken, die onder zijn leiding in de afgelopen jaren tot stand zijn gekomen. Wij wijzen daarbij speciaal op de aanleg van electriciteit, water- en gasleiding, het schitterend wegennet en de vele goede rijwielpaden waarover de gemeente beschikte tot voor de oorlog en die na de ernstige beschadigingen door oorlogshandelingen thans nagenoeg geheel hersteld zijn, de diverse scholen in deze gemeente, die de toets der kritiek kunnen doorstaan en als voorbeeld voor vele anderen kunnen dienen enz. In de moeilijke en zware jaren der bezetting was hij de vraagbaak en raadgever voor iedereen en groot is het aantal inwoners, dat hij in bescherming nam, van raad diende en voor maatregelen van de bezetter behoeftte.

Zijn feest, dat op 24 Januari gevierd wordt, zal dan ook niet alleen een feest zijn voor hem maar ook van ons en voor de bewoners en menig oprecht gemeend har-

De boerderij van Bert Gloudemans (Gielekes) in de Kattenbosch.

telijk woord van gelukwens maar vooral ook van dank zal de jubilaris te horen krijgen. Dit zal hem - wars als hij is van uiterlijk vertoon of lof als het hem zelf betreft - wel niet meevallen. Maar niettemin zullen toch vele ingezetenen en diverse deputaties van verenigingen of standen de gelegenheid aangrijpen om tijdens de receptie de jubilaris de hand te

De Duinse Hoeve (Gretje v.d. Doelen).

drukken als bewijs van hun dank, waardering en hoogachting. Uit deze manifestatie zal hij nieuwe kracht putten om ook in de toekomst te ijveren voor de belangen van hen, die aan zijn zorgen zijn toevertrouwd. Moge dit, onder Gods beste zegen,

zijn tot de tijd, dat hij de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, opdat hij dan gedurende nog vele jaren, kan terugzien op een langdurige loopbaan, die hare vruchten achterlaat in de gemeente en die de herinnering aan hem in de harten der inwoners levendig zullen houden.

En thans, nu het ogenblik gaat aanbreken om afscheid van hem als Burgemeester te nemen, willen wij het voorgaande nog eens speciaal benadrukken en hem heel hartelijk onze welgemeende diepe en warme dank betuigen voor alles wat hij tijdens zijn 32-jarige ambtsperiode heeft gedaan voor de Gemeente en haar ingezetenen.

Een gelegenheid als deze eigent zich om iets tot stand te brengen, dat, zonder aanleiding moeilijk is te verwezenlijken. Daarom prijzen wij ons gelukkig, dat naast een ander kostbaar cadeau, dat door de ingezetenen als stoffelijk blijk van grote dank, waardering en hoogachting aan de scheidende Burgemeester wordt aangeboden, door veler medewerking dit boekje tot stand is kunnen komen, waarvoor wij van deze plaats allen hartelijk dank zeggen. Zonder iemand te kort te willen doen, mogen wij echter een bijzonder woord van dank richten tot de Gemeente-Archivaris van 's-Hertogenbosch, de Heer Drs L.P. Pirenne, de Heer T.M. Kortenhorst, Secretaris van het Bestuur van "Coudewater", de Heer J. Heijmans te Rosmalen en de Heer H.W. Valk, Architect te 's-Hertogenbosch, die door hun daadwerkelijke medewerking op verschillend gebied, het verschijnen van dit boekje hebben mogelijk gemaakt.

Het uitvoerend comité, Rosmalen, 30 April 1955."

De leden van de raad waren:

- In 1923. Wethouders: J. Westerlaken en J. Coppens. Leden: M.I. van Beek, A. v.d. Biezen, P. v.d. Doelen, L. van Druenen, A. Gloudemans, A.W. Groot, H.A. van Haren, H. Kouwenberg en G. Swanenberg. Secretaris: J.F. Hurkmans.
- In 1948. Wethouders: H.W. Noppen en P. Huijsmans. Leden: M. van Alebeek, A. van den Elzen, J. Heijmans, Chr. van Hoof, M. Kappen, Mevr. A. Kornuyt, H. Kouwenberg, L. Rovers, S. Tibosch en M. Tienhoven. Secretaris: H.A. Th. Lambermont.
- In 1955. Wethouders: Th. Heijmans en S. Tibosch. Leden: A. van den Elzen, J.J.M. van Haren, P. Hoedemakers, C. van Hoof, P. Huijsmans, H.W. Noppen, L. Rovers, J.Th. Schimmel, Mr. P.A.J. Stokvis en J.P. van Creij. Secretaris: H.A.Th. Lambermont.

Het uitvoerend comité bestond uit:

- Dagelijks Bestuur en Werk-Comité: Th. Heijmans (voorzitter), S.M. Tibosch (vice-voorzitter), H. Lambermont (secretaris), W.H. Langens (penningmeester), H. Linnenbank, J. Verstegen, A. Versteijnen en A.A.J.G. Moïze de Chateaux.
- Sub-Comité Kruisstraat: A.A.F. Verhoeven (voorzitter), Th. Verstappen, G. van Lee, M. de Wit en J. Van Bakel.
- Sub-Comité Maliskamp: M. der Kinderen (voorzitter), A. v.d. Elzen, Mr. P.

Stokvis, A. Hanegraaf en Th. Langenhuijzen.

- Sub-Comité Hintham: A. van Pinxteren (voorzitter), M. van Griensven, J. van Lith, M. Tibosch en W. van 't Hooft.
- Sub-Comité Rosmalen: Th. Derksen (voorzitter), L. Heesakkers, L. van Herpen, G. Heijmans en H. van der Doelen.

700 jaar Rosmalen en Berlicum

Martien Veekens

Evenals Geffen in 1998 (vanwege de uitgifte van een gement per 1 oktober 1298) en Nuland in 1999 (vanwege een uitgifte van een gement in Vinkel op 11 november 1299) zouden ook Berlicum (en Middelrode) en Rosmalen (en Hintham) in 2000 een viering kunnen organiseren vanwege hun 700-jarig 'bestaan'.

Op 22 augustus 1300 verkocht hertog Jan II immers ook gemene gronden aan de "hominibus de Berlichem, de Beilver, de Middelrode in parrochia de Berlichem et hominibus de Roesmale, de Hynen, de Bruggen in parrochia de Roesmale et de Hintham"¹. In de brochure 'Rosmalen in oude tijden' (waarover Harry Coppens in het vorige artikel heeft gesproken) wordt een vertaling van de in het Latijn opgestelde oorkonde door C.M. Velseboer, kapelaan te Hintham, opgenomen (pag.8-12). Omdat nog maar weinig mensen dit boekwerkje in hun bezit zullen hebben, nemen we naast een foto van betreffende oorkonde in 'Rosmalla' ook zijn vertaling opnieuw volledig op:

"WIJ, JOHANNES, BIJ DE GRATIE GODS HERTOG VAN LOTHARINGEN, BRABANT EN LIMBURG, verlangen ter kennis te brengen aan alle tijdgenoten, en aan allen, die in de toekomst dit document zullen zien of er van horen, - indachtig, dat wij de hieronder genoemde gemeente, zich strekkend vanaf de grens of het gebied van onze stad de gemeente 's-Hertogenbosch, en palende aan genoemde stad, naar het Oosten tot aan de grens of het gebied van de dorpsgemeenschap Nuwelant en Heze, en vanaf het dorp Roesmale tot aan het dorp Berlichem, en vervolgens weer achter genoemd dorp Berlichem en Beilver in de Parochie Berlichem aan een kant, en vanaf de grens of het gebied van voornoemde dorpsgemeenschap Nuwelant en

¹ Dr. H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312* ('s-Gravenhage, 1979), pag. 716-719. Eerder als bijlage opgenomen door A.C. Bondam in zijn proefschrift *De Ortensche Verwikkelingen* ('s-Hertogenbosch, 1886), pag. 145-149. In het archief van het voormalig Rosmalens klooster St. Annenborch (Archief Jezuetencollege, RANB toeg.nr.048.02 inv.nr.55) bevindt zich een 16^e-eeuws afschrift van deze akte. Aan de originele oorkonde (GAHt charters 18) hangt nog een nagenoeg gaaf groot zegel van de hertog (zie: Martien Veekens, *Een wapen voor de nieuwe gemeente 's-Hertogenbosch*, Rosmalen 1999, pag. 26).

Heze, voortgaande naar het Oosten tot aan de grens of het gebied, dat valt onder het dorp Heze-wiic, - indachtig dus, dat wij heel deze gemeente, gevat tussen voornoemde omliggende grenzen of perken, met water en vaste grond, met moeras en landerijen, aan onze geliefde burgers van genoemde stad 's-Hertogenbosch en aan de lieden van Berlichem, Beilver, Middelrode in de Parochie Berlichem, en aan die van Roesmale, Hynen, Bruggen in de Parochie Roesmale, en Hintham ten voordele van ons en van onze voornoemde burgers en lieden wettig en erfelijk hebben verkocht voor een bepaalde, ons door hen neergetelde, overhandigde en betaalde en uitdrukkelijk ten onze voordelen gegeven som gelds, - dat zij ten eeuwige dage in erfelijk recht haar zullen

bezitten en in eigendom hebben ten algemene gebruike en tot hun gezamenlijk voordeel.

En wel zo, dat onze genoemde burgers en lieden met betrekking tot genoemde gemeente vermogen te regelen, te beschikken en in alles te handelen, zoals ten opzichte van hun eigen bezit, tot hun gemeenschappelijk voordeel en met hun aller toestemming, zoals het hen dienstig voorkomt, onder de volgende voorwaarden en condities.

Dat namelijk onze genoemde burgers en lieden telkenjare 's Winters op de feestdag van de H. Martinus zeven ponden in die munt, waarin op dat ogenblik belasting aan ons betaald wordt in de omliggende plaatsen van genoemde gemeente, aan ons en na ons aan onze erfgenamen of opvolgers of aan onze schatbewaarder van 's-Hertogenbosch, die op dat ogenblik in onze naam optreedt, zullen geven en betalen te 's-Hertogenbosch als jaarlijkse en erfelijke belasting van hun voorge-
noemde gemeente.

En dat ieder van onze voornoemde lieden en burgers, wie wij genoemde gemeente hebben verkocht, betaalt en gehouden is te betalen het hem toekomende aandeel zowel van de eerste betaling of het handgeld, gemeenlijk voerlief genoemd, ons voor gemeente voldaan, als van de jaarlijkse en erfelijke belasting, ons over dezelve te betalen.

Bovendien zullen onze genoemde burgers en lieden ieder hunner, die zijn aandeel van genoemde prijs of voornoemde belasting niet betaalt of niet betalen wil, het gebruik en de deelname in genoemde gemeente kunnen ontzeggen of verhinderen, totdat hij zijn deel zowel van vorengenoemde prijs als van de belasting volledig zal hebben betaald.

Ook zal geen buitenstaander, die niet deelgenoot of deelhebbende is met onze genoemde burgers en lieden in de koop van genoemde gemeente, zijn vee of zijn dieren in genoemde gemeente kunnen weiden of op een andere manier die gemeente gebruiken tegen de wil en de toestemming van onze genoemde burgers en lieden; verder zal niemand een dergelijke buitenstaander de toestemming of de macht kunnen geven om hoe dan ook gebruik te maken van genoemde gemeente, tenzij dit gebeurt met de uitdrukkelijke wil en algemene toestemming van al onze burgers en lieden.

Wij schenken bovendien aan onze genoemde burgers en lieden de volledige vrije macht om te verkopen en verder voor de jaarlijkse en erfelijke belasting over te geven aan een of meerderen van hen een zodanig stuk van genoemde gemeente op één plaats of op meerdere tegelijk of achtereenvolgens, naargelang het hen het beste uitkomt, wanneer dat gebeurt met hun algemeen goedvinden en toestemming, dat zij daarvan de eerste betaling of het handgeld, ons voor genoemde gemeente betaald, van dezelve verkrijgen en ontvangen, en zodat zij jaarlijks en erfelijk steeds ontvangen de bepaalde som van genoemde jaarlijkse en erfelijke belasting, aan ons ieder jaar voor genoemde gemeente te betalen.

Ook staan wij toe en geven wij de volle macht aan genoemde burgers en lieden om door middel van onze ambtenaar of gerechtsmagistraat, die in 's-Hertogenbosch

voor ons tijdelijk dienst doet, regelingen en verordeningen vast te stellen en uit te vaardigen, z.g. "coren", om genoemde gemeente te beschermen, te behouden en te kunnen gebruiken, en wel dusdanige, als zij ten hunne nutte denken nodig te hebben; verder aan te houden en in beslag te nemen in genoemde gemeente vreemd vee of dieren, als men dit vee of die dieren in genoemde gemeente ziet wieden – in het Diets "schutten" genoemd – en hiervoor die schadeloosstelling en genoegdoening te ontvangen, welke onze genoemde burgers en lieden ten deze door middel van onze voornoemde gerechtsmagistraat zullen vaststellen.

En opdat onze genoemde burgers en lieden met des te meer vrijheid en rust het bezit van genoemde gemeente genieten, verlangen wij en vaardigen wij uit voor alle en ieder van onze gerechtsmagistraten, die onder onze hoge bescherming in 's-Hertogenbosch of in voornoemde dorpen, waarmede genoemde gemeente te maken heeft, tijdelijk zetelen, het strenge bevel dat, wanneer een buitenstaander, die geen deel heeft of geen deelgenoot is in genoemde gemeente, zijn vee of zijn dieren in die gemeente wil weiden of op een andere manier haar wil gebruiken tegen de toestemming of de wil van onze genoemde burgers en lieden een of ander onrecht aandoet of hun rechten schendt in genoemde gemeente, deze onze gerechtsmagistraten, of ieder van hen, die ten deze door onze genoemde burgers en lieden zal worden gevraagd, wanneer voldoende bewijs aanwezig is, zonder enig uitstel en zonder eens anders bevel af te wachten genoemde schending en onrechtmatigheid voor dezelve rechtzetten, en dat zij het vee en de dieren van dergelijke buitenstaanders uit genoemde gemeente en van het gebruik er van laten verwijderen, en er voor zorgen, dat onze genoemde burgers en lieden volledig herstel van en genoegdoening krijgen voor de schade en het onrecht hen aangedaan van deze onrechtplegers.

Wanneer echter ten deze, terwijl er voldoende bewijs aanwezig is, wel op onze genoemde gerechtsmagistraten een beroep is gedaan, maar zij de zaak niet behandeld hebben en in deze nalatig zijn geweest, dan zullen wij eisen, dat zij worden bestraft om hun nalatigheid, en dat dezulken worden verwijderd, en dan zullen wij niettemin, zodra dergelijk onrecht of een dergelijke rechtsschennis ons door onze genoemde burgers en lieden ter ore komt, dit onrecht of die rechtsschending zonder enig uitstel of zonder enig bezwaar voor hen rechtzetten, en zullen wij hen volledige genoegdoening schenken voor ieder verlies en iedere schade, die zij hebben geleden door een of meer van de voorgaande dingen.

Ernstig beloven wij voor onszelf en voor erven of opvolgers, dat wij onze genoemde burgers en lieden ten eeuwigden dage voor genoemde gemeente alsmede voor het gebruik en de bezitname ervan warand zullen schenken, zullen beschermen en in vrede en rust zullen verdedigen tegen iedereen, onder beding en onder de condities als boven bedoeld; en dat wij ten opzichte van deze onze burgers en lieden en hun opvolgers al het voorgaande tot in de kleinste bijzonderheden getrouw en onschendbaar zullen nakomen, en noch het geheel noch een deel ervan later zelf of door een ander of door anderen tegen zullen gaan, of een gelegenheid zullen zoeken om het voorgaande of iets ervan in te perken of hoe dan ook te verzwakken.

En als krachtig bewijs van eeuwige duurzaamheid hiervan bevestigen wij hieraan ons zegel.

Gedaan en gegeven in het jaar des Heren dertienhonderd, op de octaafdag van de Hemelvaart van de H. Maagd Maria.”

Viering 700-jarig bestaan met eigen dorpsvlaggen

Aan zeer vele huizen in Geffen en later in Nuland wapperden tijdens de viering van hun 700-jarig bestaan in respectievelijk 1998 en 1999 (maar ook heden nog) eigen gemeenschapsvlaggen, die uiting wilden geven aan het blijvend bestaan van eigenheid en saamhorigheid, zelfs na een samengaan in een nieuwe gemeente, te weten Maasdonk. Een eigen dorpsvlag kon hieraan als vanzelfsprekend beter uiting geven dan een gemeentevlag.

In nauw overleg met het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen heeft de *Werkgroep Ondersteuning Genealogie en Heraldiek*, na de vaststelling van het dorpswapen, besloten zich ook te bekwamen in de banistiek (vlaggenkunde), om met een voorstel tot een voor Rosmalen verantwoorde dorpsvlag te kunnen komen. Al snel was immers gebleken dat bestaande vlaggen uit 1935 (blokkenbanier) en 1966 (gemeentevlag met ‘rijkskleuren’ en ‘achterhaalde symbolen’) niet als benoembaar tot dorpsvlag in aanmerking zouden mogen komen.

In een aparte brochure, waarin de gemeenteraadsleden van 's-Hertogenbosch om adhesie wordt verzocht, zal de WOGH het uiteindelijke voorstel verantwoorden. Een eenvoudige, zeer beknopte samenvatting van dit onderzoek (zonder aanhalingen en hun bronvermeldingen) volgt na dit artikel.

Viering 700-jarig bestaan met ‘Week van Rosmalen’

In het jaar 2000 zou in Rosmalen met een nieuwe dorpsvlag extra luister kunnen worden bijgezet aan een eigen viering van het 700-jarig bestaan. Daartoe zouden dan in de loop van het jaar 2000 een aantal dagen moeten worden aangemerkt waarop die viering gestalte zou kunnen krijgen. De schrijver van dit artikel stelt voor om onder andere te komen met een *Week van Rosmalen*, te houden van zaterdag 21 t/m zondag 29 oktober 2000. In die week (na de *herfstvakantie regio zuid* en tevens de laatste week van 2000 met zomertijd) valt namelijk een aantal gedenkwaardige momenten uit de geschiedenis van Rosmalen samen. Al te noemen zijn:

- 23 oktober: de herinnering aan de bevrijding van Rosmalen in 1944;
- 24 oktober: de herinnering aan de bevrijding van Hintham in 1944;
- 25 oktober: de 495^e verjaardag van de erkenning van Rosmalen als zelfstandige heerlijkheid;
- 26 oktober: de herinnering aan het eerste lokale radioprogramma via de kabel door de *Rosmalense Omroep Stichting* in 1985 en het officieel afscheid van de Zusters van Schijndel in 1986;
- 27 oktober: de herinnering aan het bereiken van 25.000 inwoners in 1985.

Voor de weekends 21/22 en 28/29 oktober zouden dan diverse activiteiten ter opening en sluiting kunnen worden georganiseerd in een nadrukkelijke relatie tot de 700e verjaardag van hét moment uit 1300. In hoeverre dat daarbij ook een gezamenlijke viering met de gemeenschappen van Berlicum en Middelrode kan worden ingepast, laat schrijver graag aan de besturen van de heemkundekringen en andere verenigingen over.

Rosmalen mag trots zijn op nieuwe dorpsvlag

Martien Veekens

Tijdens de jubileumtentoonstelling van onze Heemkundekring (30/31 januari) en bij de Dodenherdenking werd de van 1935 tot 1966 in onze voormalige gemeente gebruikte blokkenvlag nadrukkelijk getoond. Na een eerste studie was immers gebleken dat de vlag die van 1966 tot 1995 als gemeentevlag was gebruikt, als minder gelukkig moest worden beschouwd. Bij verdere verdieping in de vlaggenkunde bleek al snel dat ook aan het banier uit 1935 geen andere waarde zou mogen worden toebedeeld dan die van een historisch curiosum. De *Werkgroep Ondersteuning Genealogie en Heraldiek* van de Heemkundekring Rosmalen wilde na deze constatering zo snel mogelijk aansturen op een replaçant, die dan jammer genoeg niet meer als gemeentevlag, maar nog wel als dorpsvlag zou kunnen wapperen. De opdracht hiertoe werd door het bestuur van de Heemkundekring aan de WOGH verstrekt op 9 april 1999.

Waarom mochten de vlaggen uit 1935 en 1966 geen dorpsvlag worden?

De defileervlag uit 1935 (MET VIERBLAD EN GESTILEERDE PLOEG!) en de vlag uit 1966 (MET DRIEBLAD EN WATERMOLENRAD!) toonden een volledig wapen. Vlag en wapen hebben echter ieder hun eigen uitdrukkingwijze. Wanneer banen alleen niet voldoende onderscheid geven, kan wel het voornaamste stuk uit het wapen worden toegevoegd. Voor de nieuwe gemeente 's-Hertogenbosch is dat de *bosboom*, voor het deel Rosmalen het *Maaslands vierblad* (en beslist niet het *klaverblaadje*, dat symbool staat voor Groningse en Friese weidegronden).

De vlaggen uit 1935 en 1966 gebruikten de 'foutieve' rijkskleuren blauw en geel, zoals die door *Den Haag* aan zovele wapens van Brabantse gemeenten waren toebedacht. Bij heraldisch onderzoek was gebleken, dat de kenmerkende regionale kleuren voor Rosmalen echter rood en wit dienden te zijn. Deze stelling werd nog eens bevestigd bij de vaststelling van een vlag voor de NIEUWE GEMEENTE 's-Hertogenbosch, waarbij overigens eveneens het ingeburgerd gebruik *vlag volgt wapen* werd losgelaten.

Waarom rood-wit in plaats van blauw-geel?

Rood en wit zijn de wapenkleuren van het historisch kwartier Maasland, waartoe Rosmalen eens behoorde. Rood en wit zijn ook de wapenkleuren van Jan van Baexen (Heer tot Rosmalen) en, zoals we nog zullen opmerken, ook die van de Birgittijnse orde. Toevallig zijn deze kleuren daarnaast ook gelijk aan die van het oude Neder-Lotharingen, de huidige provincie Noord-Brabant en *last-but-not-least* de nieuwe gemeente 's-Hertogenbosch. Het rood en wit zal in Rosmalen echter allereerst ROSMALENS zijn.

Van de 87 gemeenten in de Meierij die tussen 1816 en 1820 een wapen aannamen, kregen maar liefst 79 gemeenten gouden figuren op een blauw schild als wapen toebedeeld. Wie durft nog te zeggen dat, vanwege een 'foutieve' daad door de toenmalige Hoge Raad van Adel te Den Haag, blauw en geel de juiste plaatselijk gebonden kleuren zijn?

Het 'Maaslands vierblad' symbool van Rosmalens eigenheid

Tijdens de poging om in 1998/99 'iets Rosmalens' in het gemeentewapen voor de nieuwe gemeente 's-Hertogenbosch te doen opnemen, werd gekozen voor het promoten van het MAASLANDS VIERBLAD als voornaamste symbool van Rosmalens eigenheid. Deze waarde werd zowel in Den Bosch als Rosmalen alom geaccepteerd en bevestigd bij raadsbesluit van 18 maart 1999 door middel van de erkenning van een gecorrigeerd dorpswapen. Hierbij werd eerherstel verleend aan het vierblad en de antieke ploeg die door de heraldieke blunder van 1817 waren vervormd tot een nietszeggend klaverblad en een evenzo nietszeggend (water)molenrad.

Van alle rond de oude Vier Maaspolders (binnen het Hoogheemraadschap Maasland) gelegen bewoningscentra was alleen Rosmalen (het 'geknoei' in 1817 buiten beschouwing latend) het Maaslands vierblad, als meer dan 650-jarig rechtsymbool (oudst bewaarde afdruk dateert van 20 juli 1348), trouw blijven tonen. Als daarnaast de reeds in 815 genoemde naam ROSMALEN ('male/mael' zou kunnen duiden op 'rechtshandeling, rechtszitting') en het MAASLANDS VIERBLAD (vier lindebladen om een knop, mogelijk een teken om een vredehof of vierschaar aan te duiden) wellicht zo nauw met elkaar in verband konden worden gebracht, dan zou men elke kans tot behoud van deze verbeelding binnen Rosmalen dienen aan te grijpen. Dus niet alleen door opname in logo's en clubwapens van Rosmalense verenigingen, maar als bijna vanzelfsprekend ook in een dorpsvlag.

Boven-plaatselijke cultuur-historische betekenissen en waarden

Wanneer we spreken van *bovenplaatselijke cultuurhistorische betekenissen en waarden* uit de tijd van het *ancien regime* (voor de inval der Fransen in 1795), dan moeten we bekennen dat Rosmalen als arme agrarische gemeente maar weinig te bie-

den had. "Rosmalen is een ellendig land, 's winters in 't water en 's zomers in 't zand" is een gezegde dat tot lang nadien wordt geciteerd. Toch was er op het Rosmalens grondgebied wel degelijk een plek waar een rijke, belangrijke, bovenplaatselijke, cultuurhistorische waarde tot ontwikkeling kwam. Deze uitzondering was *Mariënwater*, *Maria ad Aquas Frigidas* oftewel *Coudewater*, het eerste dubbelklooster voor Birgittijnen en Birgittinessen in wat later *Nederland* zou heten. Een 'stamboom' van de orde kan men heden nog bewonderen in de parochiekerk van Marienbaum, waarin heel opvallend *Rosmalen in der Nähe von Herzogenbusch* centraal staat.

Haar belangrijkste cultuurhistorische betekenis verkreeg Mariënwater door het werk van de MEESTER VAN KOUDEWATER, een van de grote Meesters van het toenmalige Hertogdom Brabant. Nog onlangs werd in het Museum voor Religieuze Kunst te Uden de prachtige tentoonstelling *Beelden in de Abdij* gehouden, waarbij het oeuvre van de Meester van Koudewater een prominente plaats innam. Beroemd zijn eveneens de bewaard gebleven handschriften en boeken uit het eigen scriptorium van het voormalig convent, welke zijn geïnventariseerd door Ulla Sander Olsen.

In het Rosmalense vinden we naast hetgeen nu nog zichtbaar is op het oude landgoed Coudewater en in het huidige *Museum Coudewater*, ook elders nog enkele cultuurhistorische herinneringen aan het voormalig convent Mariënwater. Een schildje van omstreeks 1560, bewaard bij het gildezilver van het gilde St.Joris/St. Catharina, draagt de naam van broeder Geheraert, procurator van St.Mariënwater. Aan het plafond van de Lambertuskerk hangt een houten kruis, dat afkomstig zou zijn uit de eetzaal van het voormalige klooster, meegebracht door Mattheus Roosen. Tot aan de dood van pastoor Roosen (31 december 1730) traden Birgittijnen op als pastoor-misionaris in Rosmalen. In die voor katholieken zo moeilijke tijd stelden zij, in het geheim, de kloosterkapel ook voor de inwoners van Rosmalen open.

Crucem rubeam cum quodam rotundo albo in medio ejus

Het is een goed gebruik om in een vlag een verwijzing op te nemen naar cultuurhistorische waarden die binnen een gemeenschap nadrukkelijk aanwezig zijn of waren. In onze dorpsvlag ligt daarom een verwijzing naar het voormalige klooster Mariënwater met niet alleen haar plaatselijke, maar ook boven-regionale betekenis voor de hand. Om deze betekenis te vervatten in een symbool koos de WOGH als bijna vanzelfsprekend voor de opname van een Birgittijns kruis. Het kopje boven deze paragraaf is te vertalen met *een rood kruis met in het midden daarvan een witte rondte* (cirkel), symbool voor *Ons Heer*.

Ook het Birgittijns kruis kent de kleuren rood en wit, en sluit derhalve zeer goed aan bij hetgeen in een vorige paragraaf al over de regionale kleuren is geschreven.

Samen met de twee banen op de vluchtzijde accentueert het ons Maaslands vierblad op een unieke wijze. Tegelijkertijd kan nog een derde waarde door middel van de vlag worden omschreven: omdat we als deel van de nieuwe gemeente ook kleur willen bekennen, lijkt het de WOGH zeer geschikt om door middel van de eigen dorpsvlag een directe band met de nieuwe gemeente aan te geven. De vluchtzijde van de dorpsvlag is door het mede opnemen van de twee verkorte banen voor een groot deel gelijk aan de vluchtzijde van de gemeentevlag. Zoals de oude blokkenbanieren uit 1935 de band tussen gemeente en provincie moesten uitdrukken, zo kan ook de dorpsvlag enige uitdrukking geven aan een binding van *ons durpke* met de nieuwe grote gemeente 's-Hertogenbosch.

Geen ploeg(schaar) op de dorpsvlag

Om eventuele weerstanden binnen de gemeenschap Rosmalen te omzeilen verzochten enkele bestuursleden van de Heemkundekring Rosmalen de WOGH om nog eens speciaal te onderzoeken of de antieke ploeg uit het wapen ook opgenomen zou kunnen worden. In het laatste *Rosmalla*-nummer van 1997 werd het bewijs geleverd dat het vreemde werktuig op de oude zegels en het vervallen gemeentewapen beslist geen (water)molenrad was, maar een gestileerde antieke karploeg. De zegelsnijder had (misschien ter verkrijging van enige symmetrie) daarbij het karwiel niet vóór maar tussen de ploegschaar en de ploegstaart geplaatst.

Een van de criteria bij het ontwerpen van een vlag zegt ons dat bij opname van een ingewikkeld wapenfiguur of -symbool het beter is een vereenvoudiging na te streven, een *pars pro toto*. Als meest wezenlijke onderdeel van de ploeg komt dan de ploegschaar in aanmerking. Het karwiel, dat in het wapen van Rosmalen zo'n opvallende plaats inneemt, is aan de ploegschaar ondergeschikt. Zonder ploegschaar kan een ploegwiel niet naar een ploeg verwijzen. Daarbij komt nog dat een zesspakig wiel door volksetymologie eerder zou worden gezien als een plaatje van het in 1992 bij de zandverstuiving geplaatst rad. Nog erger zou het zijn wanneer een zesspakig wiel in relatie zou worden gebracht met het zesspakig wiel dat voorkomt in de wapens van Heusden, Hedikhuizen, Elshout, Nieuwkuijk en Haarsteeg. Mede door een eerdere suggestie van de NCWV om een ploegschaar op te nemen in plaats van de volledige ploeg uit het wapen, is vanaf 1 juli 1999 door de WOGH naarstig naar een Middeleeuwse verbeelding van het voornaamste ploegdeel gezocht. De (met name heraldische) afbeeldingen die inderdaad gevonden werden, leken bijna alle op een kinderschepje of op de verbeelding van een ploegschaar zoals die al eerder in de NCWV-rapporten van 1989 en 1998 was weergegeven. Het was deze eenvoudige en makkelijk reproduceerbare vorm die in tweede instantie zou kunnen worden toegevoegd aan het WOGH-voorstel, te weten in de broekhoek. Op 26 augustus 1999 werd dit idee aan het bestuur van de Heemkundekring Rosmalen voorgelegd. Geen van de aanwezigen wilde echter in deze heraldieke weer-

gave van een ploegschaar een acceptabele vereenvoudiging van de gestileerde antieke ploeg uit het Rosmalens wapen herkennen. Unaniem stelde toen het bestuur van de Heemkundekring een dorpsvlag voor Rosmalen vast, conform het model dat op 1 juli 1999 door de WOGH was voorgelegd.

Bevestiging door de gemeenteraad gewenst

Een gemeentevlag dient te worden vastgesteld bij gemeenteraadsbesluit. Het is een goed gebruik dat daarvoor het advies van deskundigen wordt ingewonnen. Een dorpsvlag wordt gevoerd wanneer vertegenwoordigers van een voormalige gemeente zulks zinvol achten. Voor Brabant zijn dat veelal de Heemkundekringen die zich bijna allen hebben verenigd in *Brabants Heem*. Voor het vaststellen van een dorpsvlag kunnen zij (zoals ook de WOGH deed) advies inwinnen bij onder andere de *Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde*. Adviezen zijn niet bindend. Een gemeenteraadsbesluit is niet vereist, maar om te voorkomen dat ieder ander weer met een andere (dorps)vlag kan komen, is een meer officiële status door middel van zo'n besluit echter wel gewenst. Diverse voormalige gemeenten hebben deze weg al bewandeld.

De Heemkundekring Rosmalen wil het navolgende conceptbesluit aan de gemeenteraad voorleggen:

De gemeenteraad van 's-Hertogenbosch in zijn openbare vergadering van 2000; gezien het voorstel van burgemeester en wethouders d.d., regnr.; gelet op de gemeentewet:
besluit:

1. het in bijlage gevoegde ontwerp aan te wijzen als dorpsvlag voor de voormalige gemeente Rosmalen, onder navolgende omschrijving:

In wit een rood (Scandinavisch²) kruis waarvan de armen 1/5 vlaghoogte; in de vluchttop en in de vluchthoek een rode baan van 1/5 vlaghoogte en 7/15 vlaglengte; op de scheiding van broeking en vlucht een witte schijf rakende de snijpunten van de kruisbanen; in het midden van het broektopkanton een rood vierblad (gevormd door vier lindebladeren om een knop³) van 7/20 vlaghoogte.

(Zie de afbeelding op de voorzijde van deze Rosmalla.)

² Wanneer het Latijns kruis niet verticaal maar horizontaal op een vlag wordt geplaatst, wordt dit in de banistiek aangeduid met *Scandinavisch kruis*. De scheiding tussen broeking en vlucht ligt daarbij op 1/3 van de vlaglengte. Na het gebruik van banen komt het plaatsen van een Scandinavisch kruis op vlaggen zo veelvuldig voor, dat bij het beschrijven van de vlag dikwijls met het woord *kruis* wordt volstaan.

³ Conform de afbeeldingen op zegels uit de 14^e en 15^e eeuw van schepenbanken en families die gronden in het Maasland bezaten.

Van alderhande saecken...

Henk de Werd

1 Levie Hartog ± 1783

“Wij Johannes Peperkoorn en Antony Hardeveldt, scheepenen van Rosmalen, quartier van Maasland.... verklaaren ter instantie van Levie Hartog, zijnde van de Joodse Natie, dat den selven eenige tijd onder deese parochie beneevens sijne huysvrouw en kinderen sig als slagter heeft opgehouden en gewoond en geduurende die tijd sig als een eerlijk man heeft gedragen.”¹

2 Heide krabben en turf steken in Rosmalen 1802

“Compareerde voor Hendrik van Grinsven en Pieter van den Berk, schepenen alhier.... Peeter van den Broek, inwoonder alhier, van competente ouderdom, staande ter goeder naam en faam, dewelke verklaarde ter instantie van de municipaliteit dezer gemeente waar en waarachtig te zijn, dat hij comparant gewoond hebbende onder Berlicum, destijds heijde geplagt of gekrapt heeft omtrent De Duijnsche Hoef achter den Heijdijk en deswegens toenmaals is aangehouden door gezworenen dezer gemeente en dat hij comparant zijne kar met heijplaggen hebbende geladen en stond om huiswaarts te keeren, door voornoemde gezworenen als toen genoodzaakt gemelde heijplaggen weder van de kar te storten, doch voor dat maal geene verdere moeilijkheden heeft aangedaan.”²

3 Heide plaggen en turf steken te Rosmalen 1801

“Compareerde voor Francis van Hassel, schepen: Giele van Nuland oud 79 jaaren, Jan Hermanis Driessen oud 72 jaaren, Johan Jan Wijnen oud 68 jaaren, Seeger Klaas Zeegers oud 68 jaaren, Johannes Boerdonk oud 65 jaaren, Gerardus Heijmans oud 66 jaaren, Michiel van de Goor oud 58 jaaren, Adriaan Gloudemans oud 55 jaaren, Goyart van den Broek oud 60 jaaren, Gijs van Creij oud 51 jaaren, Anthony van Grinsven oud 50 jaaren en Pieter van der Doelen oud 48 jaaren, staande ter goeder naam en faam en wonende alhier... Zij verklaren:

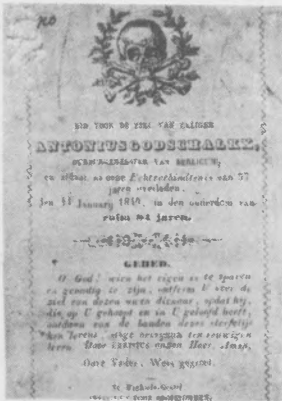
- Dat door hun comparanten beneevens veele hunner mede ingezeetenen meer dan vijf en dartig jaaren herwaards, successivelijk meest jaarlijks, niet alleen op deze gemeentens heide en Vinkel namentlijk aan de noordzijde der weetering,

¹ Bron: Rechterlijk Archief Rosmalen R 113. fol.19.

² Bron: Rechterlijk Archief Rosmalen R 123. fol. 134.

steeds vlaggen gehaald en turve gestookten word, maar ook op het Nulands Vinkel mede wel nu en dan turve gestoken is...

- Alsmede dat zoowel door de inwoonderen van Nuland als der andere nabuurige plaatsen wederkeerig ook wel eens op de Rosmalense heide geplagd wordt
- Mitsgaders [bovendien, HdW] dat ook het vee van hun comparanten en mede ingezeetenen welke op het even gemelde dezer gemeentens Vinkel wordt ge-weid, dan eens op 't Nulands en dan weder ook wel eens op 't Berlicums Vinkel gaat weiden...
- En zulks ten aanzien van 't vee der inwoonderen van de omliggende dorpen ins-gelijks plaats heeft, aangezien ter plaatse waar de scheiding dier respectie ge-meentens Vinkel is geene heiningen gevonden worden, waardoor de passage met karren en groesturven van 't een of ander Vinkel te halen wordt verhinderd of waar voor eenig vee kan gekeerd worden...
- Zijnde tusschen Rosmalen en Nuland en Berlicum slechts de weetering voor-noemd, waardoor de karren gevoegzaam passeren en het vee gemakkelijk door heen en weer lopen kan en het dien volgens niet mogelijk is om zulks zonder eene directe afscheiding door 't ontgraven van gronden in breede en diepe sloo-den, zoo als thans tusschen Rosmalen en Nuland op de limitscheiding plaats zal hebben, of ander bekwame heintingte te beletten.”³

Bidrentje van Antonius Godschalk, oud-burgemeester van Berlicum, overleden 14-1-1849 in de leeftijd van 84 jaar. Coll. Henk de Werd.

4 Paarden voor de veldtraining 1796

“Compareerden voor schepenen van Rosmalen ondergenoemd Francis van Hassel, ten jare 1796 schepenen en wonende alhier en Anthony Godschalk mede ten jare 1796 schepenen wonende te Berlicum, alhier present dewelke verklaren ter instantie van Anthony Hardeveldt, mede alhier woonachtig waar en waarachtig te zijn...

- dat zij comparanten ten jare 1796 in de maand July, zonder in den preciesen dag bepaald te willen wesen, zijn present geweest te Waalwijk al waar door hen paarden tot de veldtrain van wegen de gemeentes Rosmalen en Berlicum moesten gebragt en geleverd worden...
- Dat zij comparanten zeer wel weten dat door nu wijlen Peeter van de Ven toen ter tijde alhier woonachtig van wegen de gemeente Rosmalen ook is geleverd een zwarte ruijn vijf à zes jarig paard ten einde tot voorzegde veldtrain geëmployeerd te

³ Bron: Rechterlijk Archief Rosmalen R 123. fol. 44.

worden. Aldus gedaan en gepasseerd binnen Rosmalen den 3 December 1805 ten overstaan van Willem Siepkens en Jacob Bekkers.”⁴

5 De Fransen kwamen eraan... 1693

Wij, ondergeschreven schepenen ende regeerders van den dorpen Rosmaelen verclaeren:

- Dat toonder dezès is Jan de Leeuw, onsen presedent en inwoonder, dewelcke geerne soude willen hem selven vervoegen tot op 't buijtenste van de voorsegde Meijerije...
- Dat hij sigh informeert op de aannadering van den troepens van den alder cristelijcksten coningh van Vranckrijck om met deselve te spreecken over de vrijheijt van de arme ingesetenen van den voorsegde dorpe van Roosmaelen...
- Versoeckende derhalven dat Jan de Leeuw vrij en ongemollesteerd mag passeeren en repasseeren en hem alle sulx bijstandt te bewijsen 't welk wij verpligt sulden sijn in dier gelijcke voorvallen...”⁵

6 Als er vreemde troepen zijn in Rosmalen... 1694

We hebben zo juist kunnen lezen, dat Jan de Leeuw een soort vrijgeleide kreeg om ongehinderd informatie te kunnen inwinnen over de Franse troepen die in aantocht waren. Al dan niet gewonde militairen werden wel eens ondergebracht bij inwoners, die daarvoor dan een vergoeding kregen. In 1694 schijnt daar wat misverstand over te zijn geweest:

“Daarom verklaren Jan Willem van Uden, president, Daan Otten de Leeuw, Jan Ariens van den Conijnsheuvel, Jan Sijmens van den Heuvel, Geerit Evers van Gerwen en Cornelis Crijnen, schepenen van Rosmalen; Hendrick Laurensen oud-borgemeester, omtrent 70 jaar; Geerit Jan Heijmens, oud-borgemeester omtrent 53 jaar; Peter van der Horst omtrent 50 jaar; Arien Willems van der Horst, oud-president omtrent 52 jaar; Antonis Martens Verbeeck, oud-president omtrent 60 jaar; Arien Wouters omtrent 56 jaar; Jan Willem Tonissen, oud-borgemeester omtrent 57 jaar; Peter Jan Dierckx omtrent 63 jaar; Tonis Hoes omtrent 70 jaar, Jan Heijmans oud-borgemeester en schepen oud 57 jaar.... allen inwoners van Rosmalen en gerechtelijk gedaaght sijnde, hebben ter instantie ende requisitie van de Heer Gijsbert Boonaers onder presentatie van eeden getuijght ende verclaart (...) waar en waarachtig te wezen, dat bij haare geheugenisse als wanneer in desen voorsegde dorpen eenighe ruijters of soldaten door patient of andersints becomen en bij de

⁴ Bron: Rechterlijk Archief Rosmalen R 126. fol. 31.

⁵ Bron: Rechterlijk Archief Rosmalen R 35. fol. 61.

huijsluijden worden geinbiljetteert [ondergebracht, HdW], dat dan ieder ruijter in dagh en nacht daar voor genieten vijff en twintigh stuijvers en van een soldaat twaalf en een halven stuijver ende de officieren naar ad venant....”

De heren verklaren, dat dat in hun tijd altijd zo gebruikelijk is geweest, en dat zij dat “van oude luijden sulcx meenighmaal hebben horen seggen.”⁶

7 Brand in 1880

“De schade veroorzaakt door den brand bij den herbergier Velthuijzen, tegenover Coudewater wordt begroot aan de schuur op f 1000,- en aan zich daarin bevindende roerende goederen op ruim f 100,-. Alles was verzekerd bij de 's-Hertogenbosche Brandwaarborg Maatschappij. De schuur en ook het woonhuis van Velthuijzen behoren toe aan het krankzinnigengesticht alhier.”⁷

8 Waar is Robbert Tamson? 1775

“Alzoo Robbert Tamson, laatst gewoond hebbende te Hintham onder Rosmalen zig zeedert den 6 Juny 1775 van daar geabsenteert zonder eenige ordres op zijne zaken gesteld te hebben, noch men weet waar hij zig heeft begeeven en ophoudt en het noodzakelijk zij, dat op zijn zaaken ordres worden gesteld, zoo is 't dat Mijne Heeren Scheepenen van Rosmalen, mits deezen advertteeren, dat gemelde Tamson of de geene welke kennelijk zijn waar hij, Tamson, zig bevindt (of die tot vereffing zijner zaaken de directie heeft) zig voor 15 October deezes jaars ter secretarije van Rosmaalen zullen hebben te adresseren, zullende anders bijscheepenen voornoemd zoodaanige voorzieningen werden gedaan als men bevinden zal te behoreen.

J.A. Esser, secretaris te Rosmalen, in qualiteit als bij Heeren Scheepenen aldaar aangesteld tot curator in den boedel van Robbert Tamson, gewoond hebbende tot Hintham onder Rosmaalen: Is voornemens ten huize van Marten Stiphout te Hintham voorzegd, publicq ad opus jus habentiam [op gebruikelijke wijze, HdW] op Donderdag 25 January 1776 voormiddags te 11 uur precies te verkopen de goederen bij gemelde Tamson agter gelaaten, zijnde veele soorten van bakkersgereedschappen, kleederen, linden, een bed, meubilaire goederen, eenige honderde drooge takkenbosschen en het geen verders ten beurde zal gebragt worden. Zegt het voort.”⁸

⁶ Bron: Rechterlijk Archief Rosmalen R 35. fol. 170.

⁷ Bron: *Provinciale Noord Brabantsche en 's-Hertogenbossche Courant* (27-4-1880).

⁸ Bron: 's-Hertogenbossche Courant 8 september 1775 en 23 januari 1776.

Weerspreuken 3

Op 21 juni hebben we op het noordelijk halfrond de hoogste zonnestand. De zon bevindt zich dan op 23½ graad noorderbreedte en de zomer doet zijn intrede. Alle plaatsen die op deze breedtecirkel liggen hebben die dag een loodrechte zonnestand. In de volgende drie maanden keert de zon weer terug naar de evenaar, waarna de herfst begint. Hoewel de zon stilstaat en de aarde om de zon draait, is dit toch de gebruikelijke manier van zeggen. Na de hoogste zonnestand te hebben bereikt, keert de zon als het ware weer terug naar de evenaar. De naam keerkring spreekt dan ook voor zichzelf. En hoewel juni de hoogste zonnestand heeft, is juli de maand met gemiddeld de hoogste temperatuur.

(Harry Coppens)

Het derde kwartaal

- Juli is het hooglied van de zomer.
- Juli, helder en klaar, het wordt zeker een heel goed jaar.
- Juli, louter zonneschijn, zeker krijgen we dan gouden wijn.
- In juli grote zonnebrand, is goed voor de mensen en het land.
- Is in juli de ochtend rood, 's avonds verkeert het weer in nood.
- In juli moet gebraden, wat in september moet geladen.
- Regen op Sint Margriet (20 juli), zes weken boerenverdriet.
- Met Sint Jacob (25 juli) klaar en rein, koud zal het met Kerstmis zijn.
- Werken met Sint Anna (26 juli) de mieren, dan zult ge een lange winter vieren.
- Wil het in juli niet heten, zal men in augustus zweten.
- Augustus rijpt, september oogst.
- Kruipt de kip vroeg op haar *leerke*, morgen is het schoon weerke.
- In augustus lange dauw, blijft de hemel schoon en blauw.
- Als de eerste week van augustus heet is, vermoedt men dat de winter lang wit is.
- Geeft augustus' begin veel zonneschijn, dan zal het een strenge winter zijn.
- Is het weer op Maria hemelvaart (15 augustus) uitgelezen, zo zal de herfst voortreffelijk wezen.
- Regen op Maria Hemelvaart is weinig wijn en slecht van aard.
- Noordenwind in augustus opgestaan, brengt standvastig weder aan.
- Wat augustus niet kookt, laat september ongebraden.
- Is het warm en voorspoedig weer, augustus brengt de eerste peer.
- Menigeen heeft het ondervonden, wervelwinden zijn aan augustus verbonden.
- Als augustus zonder regen henen gaat, de koe mager voor de kribbe staat.
- In september warme regen, brengt de boeren rijke zegen.
- Als de kippen schuilen gaan, houdt de regen zelden aan.
- Donder in september, geeft sneeuw in maart.

- Vorst in september geeft een zachte december.
- Op 1 september heerlijk weer, de herfst zal mooi zijn evenzeer.
- Op een warme september verwacht men een droge oktober.
- Mooi weer op Maria geboort (8 september), duurt nog vier of acht weken voort.
- Komen er nu pluimen aan het riet, bedenk: het is nazomer en geniet.
- Septemberregen komt nooit ongelegen.
- Als in september de donder knalt, met Kerstmis sneeuw in hopen valt.
- Grauwe nevels is gebleken, zijn van koude een zeker teken.
- Trekt de vogel vóór Sint Michiel (29 september) niet, geen winter is in het verschiet.

Weerspreuken 4

De eind mei ingezette herfst komt pas echt op gang in de komende maanden. Hoewel oktober je nog kan onthalen op bijna zomerse dagen, krijgen november en december steeds meer winterse trekjes. En als op 21 december de zon de uiterste stand heeft bereikt en loodrecht boven de Steenbokskeerkring staat, aanvaardt ze weer de terugreis. En ofschoon we in december de laagste zonnestand hebben, staat januari toch te boek als gemiddeld de koudste maand.

(Harry Coppens)

Het vierde kwartaal

- Is oktober nat en koel, dan wordt de winter nat en zwoel.
- In oktober veel regen is voor 'n kerkhof 'n zegen.
- Oktober met groene blaën, duidt een strenge winter aan.
- Worden de bladeren geel en krom, kijk dan naar de kachel om.
- Warme oktoberdagen, koude februarivlagen.
- Oktoberweer is ook maartsweer.
- Wie met Lucas (18 oktober) rogge zaait, het jaar daarop met genoeg maait.
- Blinks oktober in zonnegoud, de winter volgt snel en koud.
- Zo oktober, zo ook maart; dat heeft zich immer wel bewaard.
- Een koude oktober, een zachte nieuwjaarsmaand.
- Op de laatste oktober houdt de natuur zich sober.
- Allerzielen zonder vuur spaart geen brandhout uit de schuur.
- November heeft op de loer gelegen, komt meestal met veel regen.
- Zwaait de winter in november zijn staf, zijn rijk zal vinden snel zijn graf.
- Als het in november 's morgens broeit, wis en zeker dat de storm 's avonds loeit.
- Dragen bomen lang hun blad, koude winter in het vat.

- Vertoont november zich met snee (sneeuw), het zal vruchtbaar zijn voor het vee.
- Staan in november de velden kaal, dan wordt de zomer voor de beurzen schraal.
- Onweer laat in het jaar, vorst is nog niet klaar.
- Wie houdt van wind, november mint.
- Brengt het najaar helder weer, het zal des winters stormen op het meer.
- Een winterse rug heeft dikwijls een natte rug.
- De mist heeft vorst in de kist.
- Draait de kat zijn gat naar het vuur, wind en regen koud en guur.
- Nicolaas met ijs, Kerstmis in de regen.
- December koel en nat, ledigt ras het korenvat.
- Is december veranderlijk, beste vrind, dan is heel de winter slechts een kind.
- Zo hoog de sneeuw, zo hoog het gras.
- Geen ijzel zo stout, die 3 dagen kan blijven aan het hout.
- Heeft men in de winter slechts vorst en slijk, dan worden de dokters rijk.
- St. Nicolaas lapt het weer aan zijn laars.
- Blaast de noordenwind met decembermaan, houdt de winter 4 maanden aan.
- Donder in decembermaand belooft veel wind in het jaar aanstaand.
- Decemberregen is geen zegen.
- Waait de decemberwind uit het oost, hij brengt de zieken weinig troost.
- December koud en in sneeuwgewaad, een jaar vol vruchtbaarheid verraadt.
- Als de boer ophoudt met klagen, is hij aan het eind van zijn dagen.
- December koud en welbesneeuwd, zo maak maar grote schuren gereed.
- Brengt december kou en sneeuw in het land, dan groeit er koren zelfs op het zand.
- Kerstmis in een groen kleed, houdt voor Pasen sneeuw gereed.
- Sneeuw in de kerstnacht geeft een goede hopoogst.
- Is het met Kerstmis nog niet koud, dan gebruikt de winter weinig hout.
- Zat met Kerstmis de kraai in het klavergroen, op Pasen zal hij het op het sneeuwveld doen.
- Zijn er eind december al veel mollen, dan laat de winter met zich sollen.

Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis 30

J.C.M. Poelman

“De E.W. Vrouw altoos seer seer voorsightich in haer onderneminghen soo haast haer E.W. begonst persoene te ontvangen, heeft een plaetse van versekeringhen gesoght om in alle voorvallen met haer religieusen in te connen eene retraite nemen, als doen hebben de Paters van Hobocken geraeden in Brabandt een plaatse

coopen hebben oock vindende siende oock dat de selve Paters niet anders als ons bederffe ofte onderganck soghten alsoock om de groote menighte van cloosters so in Brabandt sijn is de E.W. Vrouw niet geneegen geweest om in dat Landt te fondeeren. 1711 Den 7 october is St. Maria Verdonck overleden oudt 97 jaer wesende de laatste van de oude susters en van toen af heeft de alimentatie opgehouden die sijlieden van de Heeren Staaten naer de confiscatie van haere goederedn getrocke hadden waer van sij niet in 't besit hadden gehouden daer sij nochtans aennemelijcke groote goederen hebben gehad, wesende dit een van de eerste fondatiën van desen H. Orden. 1711 Den 8 october heeft St. Anna Petronella te Bentel het H. Habijt ontvangen sijnde dit oock een suster Dochter van de E.W. Vrouw, 1711 den 21 heeft St. Maria Clara Couwenbergh het H. Habijt ontvangen. Ondertusschen is de E.W. Vrouwe besorgt geweest te hebben een plaetse om altoos een Refugia te hebben als wanneer haer E.W. wert aangedient dat tot Uden in het Landt van Ravensteijn een huysinghe waer daer voor desen de Paters Cruijsbroeders gewoont hadde die het selve misschien wel souden vercoopen naer haer. E.W. sijn informert hebbende heeft hetselve gekocht voor 1600 gld.

Ondertusschen bleef haer noch eenighe hoop op de Heeren Staaten van Hollandt haer in Couwater hadden laten blijven dewijl het een oudt en seer vervalen clooster waar, maer sijn wel haest van dese hoope gefrustreert geweest alsoo het voorz. Clooster Coudewater 1712 voor allen oopentlijk is verkoght geworden met die conditie dat aldaer geen Roomschen Godtsdienst meer soude geschiede. Heer Cremers woonachtig te 's-Hertogenbosch heeft het selve gecocght voor de somma van 6951 gld. den 25 februari 1713 en het hoogsel uitgegaen. Als doen sagh men een groote desolatie onder de religieusen in Marienwater, maer de E.W. Vrouwe als een vroomme en kloecke Amasone geeft haer geestelijcke kinderen moet haer gedurigh vermaenende tot de vreesse Godts en het onderhouden van haeren H. Regel, haer verseekerende dat haer godt niet soude verlaeten. Hier naer heeft de E.W. Vrouwe het clooster van den voornoemden Craemers overghenomen en aen den selven gegeven voor dat hij afstandt dede 250 gld.

Voor den Hey Camp, het Pater Bosch, den streep en 't Bosch beneeven den streep is betaeld 2517 gld. Als doen hebben de Paters van Hobocken haer geretireert laetende de E.W. Vrouwe met haer jonge religieusen alleen en sonder hulp die oock 2 keeren naer Den Bosch is geweest, eens met Pater Prior en daer naer alleen, wesende nu geheel alleen gebleeven sonder te hebben eenighe assistentie, hulp noch raet van eenigh clooster der Orden. In het jaer 1713 den 2 augustus heeft den Heer van Deurne, wesende Rentmeester van de geestelijcke goederen door een Doorwaarder doen aanzeggen dat wij binnen 14 daegen soudent vertrecken. Den 4 september uyt het selve jaer heeft voor den tweeden keer de Heer van Deurne eenen Doorwaarder gesonden met het bevel van sonder uytstel te vertrecken. Nu sonder hoopende wesende van langer tot Couwater te mogen blijven, derwijl het oock verbooden waer den Roomschen Goddelijcken dienst aldaer te moghen doen. Alsdoen heeft de E.W. Vrouw haer selven wederom gewapent met eenen schilt van

patientia en een groot betrouwen op Godt en is naer Uden vertrocken, 1713 den 14 september om daer een begintsel te maecken van een clooster met haer meenevende Zr. Maria Birgitta Evers en de St. Maria Clara Couwenberg, gewiled, en St. Alegonda Timmermans, leecke. Het is te weeten dat de E.W. Vrouw, seer voor-sichtiglich wesende en haer onderneminghen aldaer een huysinghe hadde gecoght van de E.W. paters Cruijsbroeders genoemt, het oudt clooster ter alwaer de selve Paters gewoont hadden. Deze huysinghe was niet meer als zes gebont en in de hooghte maer eene verdiepinghe daerbij oock gans vervallen, niet een glas heel vindende noch niet een plavijzel in den vloer. Hier dan gecommen sijnde heeft de E.W. Pater Prior van de Cruysbroeders de E.W. Vrouwe met haere bijwesende religieusen commen versocghen, die aldaer het avontmael hebben gegeeten, want de proviande die dese arme vlughtekinghen met sigh hadden genomen was soo sober, dat de knechts die haer overgebroght hadden, met compassie geweeght nauwelijcks haer nootdoft wilde nemen; sij hebben oock de eerste nacht in 't Paters clooster geslaepen, maer 's andere daeghs wederom versoght sijnde, heeft de E.W. Vrouw haer bedacht en bedankt. En sij hebben den tweeden nacht een paillas op den vloer gemaect en met haer 4 daer op gelegen.

Schenkingen aan het archief

Henk de Werd

Diverse gulle gevers hebben onze Heemkundekring weer rijkelijk voorzien van diverse meer of minder waardevolle zaken. De werkgroep, bestaande uit Martha van Rosmalen-Pennings, Toos v.d. Els-van Pinxteren, An v.d. Donk-Langens, Sjaan Hoedemakers-v.d. Sluis, Joa van Loon-van Nuland, Martien der Kinderen, Ties van Creij, Henk Langens en Henk de Werd, heeft er de handen aan vol gehad om een en ander in de toch al veel te kleine ruimte van ons archief een plaatsje te geven.

- Een zeer oude poffer, ooit eigendom van Drika Verbiesen-van Lith en later in het bezit van de familie Bert Heijmans, werd in een zeer slechte staat geschonken. Martha en Sjaan van onze werkgroep hebben het kleinood voorzichtig uit elkaar gehaald, gewassen en gerepareerd. Hun werkzaamheden werden tevens op foto vastgelegd. Bij een volgende tentoonstelling zal men daar zeker kennis van kunnen nemen. Niet onvermeld mag blijven, dat Martha ons regelmatig ver-rast op oude hebbedingetjes, die zij op rommelmarkten voor weinig of niets op de kop weet te tikken. Ook An v.d. Donk-Langens komt zelden met lege handen naar de werkgroepbijeenkomsten. *Zie ook de foto op de volgende bladzijde.*
- Familie van Druenen. De Familie van Druenen uit de Weidestraat schonk ons, o.a. via Mevr. van Lith-van Druenen en de Heer Ad van Langen, een groot aan-

1999: Sjaan Hoedemakers en Marthavan Rosmalen bewonderen 'hun' gewassen Brabantse poffer. Coll. Heemkundekring Rosmalen.

tal familiefoto's, bidprentjes en rouwbrieven, die stuk voor stuk waardevol zijn voor de werkgroep genealogie van onze Heemkundekring. Dat geldt uiteraard ook voor de fraaie portretten van Piet van Druenen en zijn echtgenote Huberdina Vink en van hun veel te jong overleden kinderen Huberdina en Gijsbertus. Een aanwinst voor onze collectie is eveneens de prachtige oude boekenkist en de mangel. Als archivaris werk ik thans aan een beknopte genealogie van de familie van Druenen. Ik hoop deze in het eerste nummer van Rosmalla in het nieuwe jaar te kunnen publiceren.

- Drika Vos-Versteijnen. Uit de nalatenschap van mevrouw Drika Vos-Versteijnen kwamen de volgende zaken naar ons archief: twee portretten van de schoonouders van Drika, een groot wijwatervat, een gipsen afbeelding van de H. Theresia, een Duitse gasmaskerhouder (uit de oorlog), gereedschap, een oude zeis, een thermometer van een weckketel, twee platen voorstellende het H. Hart van Jezus en het H. Hart van Maria, een krultang, een oude Duitse munitiekist en een metalen band voor een hond.
- Joa van Loon-van Nuland. Joa van Loon-van Nuland, lid van onze actieve werkgroep archivering, die wij veel beter kennen met haar meisjesnaam, Joa van Nuland, schonk de kring o.a. een fraaie oude ansichtkaart van de Stationsstraat, een familiefoto van het gezin van Willem v.d. Donk, Willem Blom-Vorsten-

bosch, een oude krant uit 1975, drie NS-boekjes uit 1959, 1966 en 1967 en wat kerkelijke *prullaria*, waaronder een katechismus van wijlen haar echtgenoot.

- Piet Daamen. Een collectie van ongeveer 1500 ingeplakte bidprentjes, plattegronden van de Lambertuskerkhof, fotomateriaal van de Lambertuskerk en omgeving en pastoors, een lijst van misdienaars... het zat allemaal in de collectie

Uit de collectie van Piet Daamen: Koster Piet Daamen (links) schudt kapelaan Jos v.d. Loo de hand ter gelegenheid van diens afscheid. De kapelaan vertrok in 1967 naar de parochie van St. Jacob te Den Bosch. Naast kapelaan v.d. Loo: Deken van Roestel en (nog net zichtbaar) Theo Derksen, secretaris te Rosmalen. Coll. Heemkundekring Rosmalen.

van wijlen Piet Daamen, koster in de Lambertusparochie te Rosmalen. Piet schonk het zijn dochter Maria, in Hintham woonachtig. Door haar plotselinge overlijden kwam het geheel in handen van zoon Jan Daamen, wonende te Dru-ten, die echter vond dat het bij de Heemkundekring Rosmalen beter op zijn plaats was. Als archivaris heb ik deze schenking uiteraard in dank aanvaard. Op de achterpagina van deze *Rosmalla* ziet U foto's uit deze collectie. Ook bijgaande foto's komen uit deze schenking.

- Albert de Werd. Naar aanleiding van onze tentoonstelling *10 jaar Heemkundekring Rosmalen* schonk Albert de Werd al diverse oudheden. Ik heb daar eerder reeds over geschreven. Onlangs mocht ik als archivaris andermaal een aantal oude voorwerpen ophalen. Daaronder bevonden zich een pik en houweel, een oud gevelanker, een molen waarmee gekookt varkensvoer werd fijn gemalen, een

oude aks, een houten waslepel, een wetplank, een vuisthamer en halsters voor vee. Ze zijn bij de volumineuze artikelen opgeborgen.

- Families Heijmans en van Pinxteren. Via Toos v.d. Els - van Pinxteren, lid van onze werkgroep, kwamen er diverse foto's van beide families en twee schitterende oude trouwboekjes in onze collectie.
- Kerststal. De Heemkundekring heeft via Ties van Creij een zeer oude kerstgroep in haar bezit gekregen. De werkgroep heeft de kleine beschadigingen gelaten voor wat ze zijn en het geheel een plaatsje gegeven in onze vitrine in *De Bron*. Het hoeft geen betoog dat wij onze gulle gevers allen hartelijk bedankt hebben. De Heemkundekring Rosmalen is er zeer blij mee. De kerststal komt van de familie Bert Heijmans.

Deze foto van het huwelijk van onze *Rosmalla*-redacteur Harry Coppens en Truus Kappen zat in de verzameling van wijlen Piet Daamen. Op de foto ziet U, links van het bruidspaar, wijlen Piet Daamen. Het huwelijk werd gesloten door kapelaan Vogels, die eveneens op de foto te zien is. Collectie Heemkundekring Rosmalen.

- Hans Breuer. Hans Breuer heeft een belangrijke rol gespeeld bij de Rosmalense Lokale Omroep ofwel ROS. In die ROS-jaren heeft hij een belangrijk stuk archief aangelegd, dat hij onlangs via Martien Veekens de Heemkundekring deed toekomen. Het geheel is inmiddels in archiefdozen opgeborgen, doch het moet t.z.t. nog uitgezocht en geregistreerd worden.

Om ons het leven en sterven te herinneren
van

DRIEKA THEUWS

Zij werd geboren op 27 januari 1905 in Bergeijk en is, voorzien van het Sacrament der zieken, gestorven op 22 september 1991 in het St. Jozephziekenhuis te Veldhoven. Na een uitvaartdienst in de kerk van St. Petrus te Bergeijk 't Hof hebben we haar op het kerkhof van die parochie begraven.

Al is het leven van tante Drieka niet gelopen langs de gebaande wegen van trouwen, kinderen krijgen en werken voor een gezin, toch is heel haar bestaan dienstbaar geweest aan de ander. In haar haar jonge jaren werkte ze thuis en was ze de steun en toeverlaat van iedereen in de familie, die haar nodig had.

Later deed ze het huishoudelijk werk achtereenvolgens op de pastorieën van Bergeijk, Valkenswaard en Rosmalen. Ze vervulde die taak met grote toewijding, ze ging heel hartelijk om met de huisgenoten en ze was in de parochies erg gezien, niet om vele of mooie woorden, maar om haar welgemeende belangstelling. "Een lieve vrouw" zeiden de mensen.

Omdat ze veel moeite kreeg met gaan en staan moest ze rond haar vijf en zestigste ophouden en kwam ze terug naar Bergeijk om daar woonruimte te vinden in het centrum voor ouderen.

Na een lang en opfferend leven is van ons
heengegaan, in de vrede van Christus

JULIANA MARIA DE SMET

in de leeftijd van 87 jaar.

In eenvoud en vroomheid heeft zij haar leven lang God gediend. Sterven was daarom ook voor haar geen probleem, want draag en in volle overgave heeft zij haar leven teruggegeven aan Hem, die zij altijd gediend heeft. De dagelijkse H. Communie en het rozenkransgebed, dat hoorde bij haar leven.

Vele mooie herinneringen zullen haar beeld bij ons levendig houden, omdat zij voor iedereen dienstbaar wilde zijn. Jouw dienstbaarheid Julie is in vele gezinnen ten goede gekomen. En die heb je ook 21 jaar getoond in de pastories van St. Jacobus in den Bosch en in Rosmalen. Juist die dienstbaarheid die haar ~~aan~~ was, heeft vele contacten gelegd, waardoor er 'n drukke briefwisseling ontstond.

Julie, we zijn je heel erg dankbaar voor alles wat je voor ons geweest bent.

God en zijn lieve Moeder mogen je er voor zegenen.

Mijn Jezus, barmhartigheid!

Kerkdriel, maart 1974
„de Leyenstein“.

Eenentwintig jaar heeft ze er stil en teruggetrokken, zonder veel behoeften, geleefd. Zolang als ze kon deed ze allerlei handwerk en ze vond het fijn, als ze af en toe door de familie gehaald werd om bij hen thuis met wat kleine werkjes van dienst te kunnen zijn.

Zo is tante Drieka in een lang leven iemand geworden om van te houden en zal ze vast en zeker welkom zijn in Gods huis, dat op liefde is gebouwd.

Voor de belangstelling en het medeleven bij het overlijden van onze zus, schoonzus en tante zeggen wij u hartelijk dank.

Familie Theuws

Twee bidprentjes. De huishoudster van de pastoor, de pastoorsmeid... De ouderen onder ons kennen dit begrip nog. Pastoor v.d. Meijden, pastoor te Rosmalen van 1923-1956, werd op de pastorie uitstekend verzorgd door de beminlijke en zachtmoedige Julia de Smet. Zij overleed in 1974 op 87-jarige leeftijd. Pastoor-Deken van Roestel, pastoor in onze Lambertus van 1961-1976, gaf de leiding van het pastoriehuishouden in handen van Drieka Theuws, afkomstig uit Bergeijk. Drieka overleed op 22 september 1991. Beide bidprentjes komen uit de verzameling van koster Piet Daamen en behoren thans tot de collectie van de Heemkundekring Rosmalen.

- Familie Hoedemakers. Diverse familiefoto's en het trouwboekje van Antoon Hoedemakers en Adriana van Meurs (27 juni 1910) konden aan de collectie genealogie worden toegevoegd.
- Harrie van de Ven. Veertien dia's van de voormalige Maria-school en het klooster werden door Harrie v.d. Ven geschonken. Onze archivaris heeft de dia's inmiddels van een nummer voorzien, beschreven en in de computer gezet.

1970: ook deze foto komt uit de collectie van koster Piet Daamen. We zien hier Christje van Galen, met de traditionele sigaar in de mond, werkende op 'zijn' Lambertuskerkhof. Hij overleed in 1979. Coll. Heemkundekring Rosmalen.

Voor U gehoord 20

Harry Coppens

- Hemke kumt eigeluk ut Ravenstein, mar woont vanaf zonne trouw al in Rosmolle en is hier dan ok hellemaol ingeburgerd. Mar elk jaor es 't kermis is in Ravenstein, moet Hemke er nen avoend bè zen um mi z'n vriende en bekende de bluumkes nog 's buite te zette. Mar dieje kermis van vurrig jaor zal 'm nog lang heuge. Z'nne oudste zoon, die nog mar pas z'n rijbewijs ha gehaold, hattem in Ravenstein bè 't Zwaantje afgezet mi de afspraak dettiej 'm rond twellef uur weer zò komme ophaole. 't Is niej dè Hemke nou zonne utgaonder is, mar mi

de kermis liep 't wel 's ut de haand. En toen z'nne zoon zich op de afgesproke ted meldde, zaat vodder nog zo druk te buurte en te borrele dè 't al over ene waar vur detter naor huis gereje kos worre. "Gif men die sleutels mar", zin Hemke, "want gè het saoves nog zowennig gereje, dè 'k dè beter zelf kan doen." Mar onder Nuland gekomme waar er controle en um 'n lang verhaal kort te make, Hemke waar vur drie mond z'n rijbewijs kwet. Hij ha spijt es haor op z'nne kop, mar berouw kumt alted nò de zonde en: berouw, goej vur 'ne mes en de brandweer komme alted te laot.

- "Moette dè hier nou weer 's zien", zin ons buurvrouw en ze wees op 'ne grote hondedrol die in heur veurtuintje laag te geure. "En dè 's nou al vur den derde keer dè diejen hond van dieje vent aon den overkant dè flikt. Niej bè d'r èige deur, mar wel bè 'n aander, die dan de rotzooi op mag ruime. D'n hond is 't niej kwelluk te neme, mar dieje vent krèget op z'nne botterham, daor kunde gif op neme." En mi 'n letje schoef ze 't gevaarte op 'n stukske karton en vervolgens werd 't met zurrig in pakpapier gewikkeld en platgedrukt tot 'n pekske. En saoves laot ha ze dè pekske bè d'n eigenaar van diejen hond in de brievenbus gedouwd. En ze hatter bè geschreve: "Wè gè niej wilt, dè u geschiedt, doe dè ok 'n ander niet." Vur hum betekende 't in ieder geval toen hij 't leuk utziende pekske open makte: 'n roej haole vur z'n èige gat. Of anders gezeed: hij ha roeje gesneje vur z'n èige gat.
- Bè ons vruger thuis gold de regel: ete wè de pot schaft. Wè ge op oew beurt kriegt, diende opgeëte te worre, al konde 't ooit bekant niej dur oewe strot krège. En zo hadde soms lang te pitse vur ge oew beurt leeg had. En zo ès 't bè werke niej van belang waar of ge 't gèire of niej gèire dint (nooi gedaon waar ok gedaon) zo speulde ok bè 't ete gèire of niej gèire ginne rol. Mar es 't nou iets betref wè ge hil gèire had en ge kriegt de kans um oew beurt 'ns goewd vol te laoje, dan viette wel 'ns te veul. Noe kunde wel beter 'ne dikke buik van 't ete hebbe dan 'ne bult van 't sjouwe, mar al waar 't ok nog zo lekker, ge kwaamt er vanèiges aachter dè oewe buik niej van ellestiek waar en dè ge iets te veul had opgeschept. En dan zin ons moeder, die me wel ha zien schranse: ik zaag 't wel aankomme. 't Zaat er dik in. Oew oge zèn weer 's grotter es oewen buik.
- Sjfekke, de zoon van Gret en Fien de Snijer, is op z'n veertigste toch nog getrouwd. Dè 's volges sommige toch 'ne leefte dè ge oew trouwgeld niej meer werd bent. Hij is mi z'n Gradda bè de Snijer ingetrouwd. In 't begin is alles goewd gegaon, al hi Mèntje, de buurvrouw, al wel 'ns laote ontvalle, dè 't Gradda nog wel 'ns lelluk in heur eugskes zal druppe. Mar de laotste ted bottert 't niej goewd tusse Gradda en heur schoonmoeder, diej vent dè Gradda te veul kapesones hi. En vurrije week moet 't er wel hil erreg gespanne hebbe. Gradda wò aander overgordijne hebbe, mar Fien stond er op detter blief wetter hong.

Es Gret en Sjefke niej tussebeije waare gekomme, waar 't op slaonde ruzie utgedreid. "Ge zieget mar weer", zin Mèntje, "introuwe en onweer gif alted gedonder. Of, zoals aander zegge: introuwe en in bed plasse, is mar eefkes werrem.

- Vur z'nne trouw hattiej bè 'ne boer gediend, waar iej alted flink dur d'n haam ha moete kèèke. En in de winteraovende hattiej land- en tuinbouwcurssusse gevolgd. En toen hij mi de hulp van z'n schoonvodder wè grond ha kunne hure, is iej 'n èige tuinbouwbedrijfke begonne. 't Waar werke van smerreges vruug tot saoves laot, mar binne 'n paor jaor hattiej 'n bedrijf op pote staon detter zèn moeg. Hij ha z'n geld niej over d'n balk gegooid, zonder nouw direct de haand op de kniep te haauwe. 'n Goei jaor geleje hatties de panne er opgeleed, vur z'n èige en z'n vrouw 'n bungeloowtje gezet en z'n bedrijf met nog 'n flink bedrag aon geld overgedaon aon z'nne zoon. "Och", zinniej, "zo iets kunde beter mi werrem haand geve es mi kaauw en wij kunne er toch wel komme. En 't beste wè ge kunt spaore vur oewen dag is oew èige. En umdè ik vlak bè m'nne zoon woon, hebbe we bekant elke dag ons klèènkèinder op bezoek. En dè is toch mooi spul, wor. En daor hoefde niks vur te doen. Opa worre dè kunde mi oew haand in oew zakke." Mar 't hi niej lang meuge dure. Vurrige week is iej, nooit van z'n leve ziek geweest, plotseling gesturve. En ze ha'n 't nog zo veul jaore same goewd kunne hebbe. Mar zo geuget nog dik: es ge 't naor oewe zin begint te krège, worde weggedrage.
- Jentje ha al 'n tedje 'n stel plavuize klaor ligge tege den achtergevel van z'n huis um er de pad naor 't schuurke mi te verharde. Dè waar hil hard noddig, want 't waar inne modderpoel, mar um dettiej te veul aander dinge aon z'nne kop ha, waar er nog niks van gekomme. Zunne buurman ha z'n èige al 's aongeboje, mar dè zaag iej ok niej zitte, want die waar net zo bèdehand es 'n pan zonder steel. Mar nou ha z'n neef hum aongeboje 't karwei te klaore. 't Hoefde niks te koste, want hij din 't gèire vur niks. En zo'n aanbod kunde moeiluk afslaon. Daags nòdderhand waar de jonge er al aon begonne. Hij hattem nog wè aonwijzinge gegeve en waar toen op z'n fiets gestapt, want hij moest naor 'n vergadering van de NCB. Toen hij saoves thuiskwaam, laag de stoep er al. Mar ge moet niej vraoge hoe. 't Waar gewoon hult en bult. Toen besepte Jentje dè 't gezegde: beter unne goeje betaalde es 'ne kooije vur niks, ok hier weer opging.
- Niks op onze planeet is volmakt. Aon iedereen mankeert wel wè. We hebbe allemaal onze tekortkomminge en piese wel 's neve 't potje. In d'n Bijbel stù al geschreve: wie zonder zonde is, hij werpe d'n uurste steen. Men vodder zin alted: d'r is gin koew of wijf, of ze hi 'n plekske aon d'r lijf.
- De zoon van d'n burgemister moest studere of iej kos of niej. Mar es ge es haon gebore bent, moette ginne stier wulle zen. Ik zeg niej dettiej zo stom waar es 't aachterend van 'n verke, mar veul aonleg hattiej bè z'n geboorte niej meege-

krege. “Hij zal echt wel hard werke”, zin onze buurman en diej is schoolmister en kan ’t dus wete, “mar es hij slaagt, dan kalfd d’n os.” Vruger zòn ze bè ons in ’t durrep gezeed hebbe: hij studeert vur os, mar hij kan gin hores krège.

- Kees van Hanne is ’ne goeje jonge, mar z’nne mond stû ’n bietje overdwers. Hij dutem te gauw en te wijd ope, zo dè z’n oorlelle al ’s ingescheurd zen. Van dè soort lope er in Den Bosch veul rond. Van de week mende hij weer dettiej alles van de kompjouter wies. ’t Waar mekkeluk genog. Ge hoefde mar op ’n toets te drukke en mi de muis te schuive en te klikke. Mar toen hij dè waor moest make, bleek al gauw dettiej van toete noch blaoze wies. Hij hatter er net zo veul verstand van es ’n koejekont van spruitjes plukke (of ’n koe van veugelkes van-ge).
- Ik ben blij dè ik niej in diej plaots woon. Daor meugde sondes nou net niks. Dè’s tege hullej geloof. Ge meugt niej voetballe of welke aander sport dan ok. Ge meugt niej ins gaon kèèke. Diej zen daor zo fèèn. Ik heb heure zegge dè daor de kalvere zelfs gedoopt worre.
- Vergisse is menseluk en vergeve is goddeluk, zegt men wel ’s. Mar es iets krom is, moette niej prebere ’t recht te praote. En oew èige keinder hoefde ok niej alted de haand bove hun hoofd te haauwe. Dè zen ok gin engeltjes. De zoon van m’n jongste bruur zaat goewd fout, al wò m’n bruur dè niej toegeve. Hij ha gewoon neve den emmer gekalfd.
- Ons buurmeske lustte er wel pap van. En in ’t durrep wier ze dan ok ’t snuupke van de week genoemd. De vodder van de Witte van Woutjes zin al dè vrije soep ete waar mi ’ne virk en dè ge daor nooit genog van kriegt. Ge begrèpt dè ons medje goewd aon d’r trekke kwaam. Ze hi dan ok al veul koeje op d’rre kop ge-zien.

In Memoriam Walther van de Westelaken

Harry Coppens

Op zondag 14 november is Walther van de Westelaken, na een overweldigend afscheid met maar liefst 261 bezoekers tijdens zijn kortstondig verblijf in het ziekenhuis, in alle rust overleden. Voor vele Rosmalenaren, die niet van zijn ziekte op de hoogte waren, viel dit moeilijk te rijmen met de gedachte aan de nog maar een paar weken hiervoor afgedrukte foto van hem in het Brabants Dagblad, bij gelegenheid van de presentatie van de vier door hem geschreven boekjes over Den Dungen, waarbij hij nog een stralende en vitale indruk maakte. In kort bestek wil ik deze boekjes aan U voorstellen en U er even aan laten proeven. In het daarna

In goede herinnering aan

Walter van de Westelaken

Geboren te Den Dungen op 14 april 1914.
Overleden te 's-Hertogenbosch
op 14 november 1999.

*Er zijn geen woorden voor een zieke
van wie je weet, hij redt het niet.
Je streelt zijn wang
je ziet zijn ogen
je bent bevangen door verdriet.
Toch ben je dankbaar voor zijn einde
dat na een moedig strijden kwam,
omdat het niet alleen zijn leven
maar ook zijn lijden overnam.*

In de 85 jaren die eraan voorafgingen
genoot hij met volle teugen.
Hij was rijk aan humor,
was hartelijk, onderwijzer in hart en nieren,
kunstminnaar en gastvrij.

Bedankt voor uw belangstelling.
Familie van de Westelaken.

18 november 1999.

Boven: bidprentje Walther van de Westelaken. Onder: schoolmeesters St.-Josephschool Rosmalen. Zittend: Walther v.d. Westelaken en Harry Coppens. Staand: Jos Eggenhuizen, Gerard Heymans, Leo van Tessel (Hoofd), Toon Dirks en Cor Pennings.

volgende gedeelte wil ik in vogelvlucht Walthers loopbaan (voor zover die mij bekend is) de revue laten passeren en aan de hand van wat voorbeelden de mens Walther nader belichten.

Vier boekjes

In *Brouwerijen in Den Dungen* vertelt hij in grote lijnen iets over het bereiden van bier met zijn vele soorten en vervolgens over de plaatselijke brouwerijen, die ten slotte alle het loodje moesten leggen toen er steeds meer vraag kwam naar bier uit de bekende grote brouwerijen. Wist u trouwens dat er tot aan het begin van deze eeuw, althans in deze regio, bier werd gebruikt bij de boterham, ook door kinderen, in plaats van koffie of thee?

In *Sluimerende herinneringen aan school, kerk en samenleving in Den Dungen van 1880 tot 1940*, met 149 bladzijden het grootste boekwerk, staan honderd-en-een verhalen uit genoemde periode, met daarin o.a. het door rondtrekkende kinderen op Vastenavond gezongen *liedje bij den doedelpot*:

Vrouwke, 't is Vastenaovend,
Ik kom nie thuis veur taovend,
Taovend in de maneschijn,
Als vader en moeder naar bed toe zijn.
Dan gaan we naar de burenen,
Daar gaan we een potje schuren,
Dan lopen we naar de Fransen,
Daar gaan we een potje dansen,
Hier 'ne stoel en daar 'ne stoel,
Op elke stoel een kussen.
Vrouwke, houd oew bakkes toew,

Er kan nog 'ne spekkeok tussen,
Tussen oew neus en tussen oew kin,
Kan nog hendig unne spekkeok in.
Boven in de schouwen
Hangen de worsten met touwen.
Ik heb gezongen en niks gehad,
Snij maar un stuk van 't verken z'n gat.
Snij maar diep, snij maar diep,
Snij maar unne vinger diep.
Rommel-de-pottereij, rommel-de-pottereij
Gif mar 'ne cent, dan gaok vurbeij.

In *Vertelsekes van Opa de Witte* (zijn vader, Jan de Witte) heeft hij een 35-tal zeer lezenswaardige verhaaltjes (*vertelsekes*) gebundeld. In zijn allerlaatste vertelseke liet opa zien dat, wanneer je goed hebt geleefd, je niet bang hoeft te zijn. Toen hem daags na de bediening werd gevraagd: "En hoew geuget er nouw mi?" antwoordde hij: "Ik zò zo gèire dòdè gaon, mar ik weet nie hoew 't moet. Ik het nog nooit gedaan."

In *Vijf generaties achter 't orgel* vertelt hij dat de familie van de Westelaken meer dan 100 jaar het orgel in Den Dungen heeft bespeeld. Ook tijdens de kerkdiensten maakten de kerkbezoekers kennis met de humor en streken van zijn vader. Zo kon het gebeuren dat als de pastoor zich versliep, ook al was het midden mei, hij als voorspel doodleuk *Stille nacht, heilige nacht* of *De herdertjes lagen bij nachte* speelde. Ook was het in die tijd gewoonte dat na een huwelijksmis de bruidegom bij het verlaten van de kerk één of twee vingers opstak, om aan te duiden hoeveel consumpties het koor per persoon op zijn kosten in het café mocht opnemen. Toen zo'n pas getrouwde bruidegom dat vergat, speelde het orgel *Gif me nog 'n drupke*.

Het leven van Walther

Na geslaagd te zijn als onderwijzer, had Walther voorlopig geen uitzicht op een baan in het onderwijs. Doordat er teveel werkloze onderwijzers waren, mocht hij de eerste vier jaar niet solliciteren. En doordat de oudste zoon Christ werd opgeroepen in de militaire dienst, werd de pas geslaagde onderwijzer ingeschakeld en moest de *mister-in-spé* de bakkerij in. Welke werkzaamheden hij daar moest verrichten, is mij niet bekend, maar dat hij ze daar ook bruin heeft gebakken, staat voor mij als een paal boven water.

Over zijn eerste betrekking als onderwijzer aan de St. Cathrien in Den Bosch, is mij weinig bekend. Hierna volgde zijn benoeming aan de Bernadetteschool van de Maliskamp, waar hij meerdere jaren verbleef. Maar het overgrote deel van zijn loopbaan, meer dan 25 jaar, heeft hij tenslotte doorgebracht aan de St.-Josephschool in Rosmalen.

Wat de persoon Walther betreft, zijn zowel de genen van zijn moeder (sociaal bewegen en hulp biedend aan de zorg behoevende mens) als die van zijn vader (humoristisch en altijd in voor een geintje) duidelijk in hem belichaamd. En zowel van het een als het ander heeft hij gedurende zijn hele loopbaan blijk gegeven op school en daarbuiten. Wat dat buiten betreft denk ik hierbij in het bijzonder aan de misdienaarsvakanties die wij bij Jan Klaassen, eerst in Veldhoven en later in Wintelre een week lang doorbrachten. Het wekt bewondering hoe hij met hulp van Ciska, de vrouw van Jan Klaassen, de totale zorg voor voor de inwendige mens op zich nam.

Tijdens de jaren waarin ik hem als collega heb leren kennen en ook getuige was van zijn manier van onderwijzen en zijn omgaan met zijn leerlingen, onderscheidde hij zich van anderen door aan de gangbare wetten en regels in het onderwijs een eigen tekst en uitleg te geven, welke paste bij zijn aard en karakter. Zo schiep hij voor zich de ruimte die noodzakelijk was om op zijn wijze te kunnen functioneren.

Het etiket kindvriendelijk, dat hem in het Brabants Dagblad werd opgeplakt,

Jan Klaassen uit Wintelre (voorheen Veldhoven) aan wie vele oud-misdienaars goede herinneringen hebben.

is zonder meer terecht, maar van onderwijzensen mag je ook niet anders verwachten. Maar door zijn speciale aanpak, zijn gevoel voor humor en zijn belust zijn op geintjes, speelde hij zich meer in de kijker dan zijn collega's, die dikwijls een andere aanpak voorstonden. De verhalen over Heintje en Matje van Toon Kortooms, waaruit hij de jaren door voorlas en die hij nog wat aandikte, weten vele oud-leerlingen zich nog levendig te herinneren.

Van de vele streken die hij uithaalde, hebben de meest bekende zich afgespeeld in de Sinterklaastijd, waarbij de Zwarte-Pietrol hem op het lijf geschreven was. Op school stond deze periode bekend als zijn zwarte periode, waarin hij hyperactief was en gedreven door ongeduld meestal vroegtijdig zijn eerste wandelingen, met wat licht gestommel als aanloop voor het komende grote werk, over de zolder ondernam.

Zo gebeurde het dat hij een of twee leerlingen uit de hoogste klas uitgerust met een Zwarte-Pietmasker de zolder opstuurde en dat zij zich aldus vertoonden voor het raam dat uitzag op het speelplaatsgedeelte, dat afgebakend was voor de leerlingen van de laagste klassen. Vergeet niet dat in die tijd de in de Sint gelovende kinderen echt bang werden gemaakt... Maar Walther ging dan tussen de kinderen staan, balde zijn vuisten richting Zwarte Piet en zong dan samen met de doodsbangen kinderen: "Wij zijn niet bang." Een tiental minuten voor het verstrijken van de schooltijd ging hij naar de zolder en liet de kinderen weten dat Sinterklaas en ook hij zeer kwaad waren over het door hen gezongen lied. En dat ze voorlopig geen schoen of klomp klaar hoefden te zetten. En *diejen mister* die daarin de leiding had gehad, kon erop rekenen dat hij bij zijn bezoek aan de school op 5 december, *diejen mister* op zijn blote knieën om genade zou laten smeken.

Walther ziet Abraham.

Een andere keer is hij per ongeluk van de balk gegleden en is een gedeelte van het plafond naar beneden gestort en dit juist in de eerste klas. Doodsbang vlogen de kinderen naar hun meester Dirks, die in een hoek zat met al de kinderen om hem heen als een kloek met kuikens. Dat gat werd later gedeeltelijk dichtgemaakt en wel zo, dat er een flinke gleuf overbleef, die betiteld werd als het gat van Sinterklaas. Door deze gleuf werd dan door hem de slang van de stofzuiger neerge-

Openluchtdiner bij Jan Klaassen in Veldhoven in augustus 1964.

een glas water door die slang naar het luisterend oor, waarna hij zich verontschuldigde bij het kind, want het paard van de Sint moest plotseling zo nodig.

Ik weet dat vele leerlingen goede herinneringen aan hem hebben, ook al waren ze dikwijls het slachtoffer van zijn streken. Zo zal er ook in de loop van het volgende jaar een reünie worden gehouden voor oud-leerlingen tussen de 51 en 54 jaar, waar ze ook hem en andere oud-onderwijzers voor hadden willen uitnodigen. Helaas zal hij geen acte de presence kunnen geven, maar dat menig verhaal op die avond de ronde zal doen, daar ben ik van overtuigd.

Zijn laatste woorden tot mij gesproken, twee dagen voor zijn dood, te weten: "Dood gaan vind ik niet erg, maar afscheid doet mij zeer" deed mij denken aan het sterven van zijn vader, die immers ook niet bang was om te sterven. Want evenals zijn vader was hij ervan overtuigd dat je niet bang hoeft te zijn voor de dood als je altijd oprecht had geleefd. En hoewel hij nu gestorven is, zal hij in de harten van velen nog lang blijven leven.

De Kerststal

Op 16 december 1998 werd door de loco-burgemeester en wethouder de heer M.J. van Grunsven de kerststal geopend. Foto's van deze opening sieren de kافت van de laatste Rosmalla van 1998. Het heeft de werkgroep meer dan één jaar voorbereiding ge-

kost om deze prachtige kerststal in Meierijstijl te kunnen tentoonstellen op de Markt in Rosmalen. De kerstgroep, die het bekijken meer dan waard is, is ontworpen door de Rosmalenaar Theo Steenbekkers.

Zoals U in het reeds aangehaalde decemberrnummer van 1998 hebt kunnen lezen, zijn in de Drie Koningen en de Herder de gelaatstrekken herkenbaar van vier Rosmalenaren uit het verleden. Cor Swanenberg, geboren en getogen in Rosmalen, heeft over hen zeer toepasselijke gedichten gemaakt, waarvan er één al in Rosmalla gepubliceerd is. Hieronder drukken we alle vier de gedichten af, telkens voorafgegaan door 'n zeer beknopte levensbeschrijving van elk van hen.

(H. Coppens)

Steven Tibosch

Steven Tibosch, één van onze Driekoningen, werd geboren op 27 oktober 1903 op 't Heeseind. Toen hij zeven jaar was, verhuisde het gezin naar de Heinis. De grootste bekendheid kreeg Steven door zijn eenentwintigjarige wethouderschap. Zijn optreden in de Rosmalense revue over de Rosmalense polder zullen zich nog velen herinneren. Op 6 mei 1982 overleed hij thuis op de Heinis.

Kunning Steeve

*Hier stuttie dan, de wethaauwer, onze Steeve.
In Rósmölles raad ha hij 't hógste leeve.
Van Hisèind tot Hennist gin oit z'n kunninkrijk
en z'n 'boerrekasteel' alted òn d'n dijk.*

*Hij kende z'n dèrp mi z'n klèij en z'n zaand
En Rósmòlle, zo wies hij, kwaam rècht uit*

*Dè hittie oit in de revue meegegeeve,
in wè polderpraot op 't éinde van z'n leeve.*

*Steeve, as loco lèijde, 't in goeie bane
mi oog vur 't opperweze en z'n onderdane.
Dùrnun stuttie nou ok hier in onze kèrststal
opdè ginne zandhaos hum oit vergeete zal.*

*Steeve waar d'n boerrekuning van hil ons
[laand,
regeerde over klèijpolder en kaoi klapzaand.
Hij zó z'n èige toch noit te groot nie wane
ok ès kunning hurde hij bij d'onderdane.*

[Gods haand.

Hein van Creij

Hein van Creij uit de Striensestraat, oftewel de *Kraaiensstraat*, is ook een van onze koningen. Hij werd geboren op 28 april 1901. Zijn beroep was boer, zoals van zovele inwoners van Rosmalen. Nadat zijn vrouw Doorke van Niftrik in 1963 was overleden, bleef Hein met acht kinderen achter. Hard werken en zorgen voor zijn gezin waren de drijfveren om door te gaan. In de gezegende leeftijd van zeventachtig jaar overleed hij op 6 januari 1989.

Kunning Hein

*Hèin is de naam en hij is unne Krèij !
Hij hurt bij 't ècht aauw-Ròsmòlles grèij.
Hèin en z'n goei Dórke ha'n kéénder zat
en he'n vur kiendjes alt hart zat gehad.*

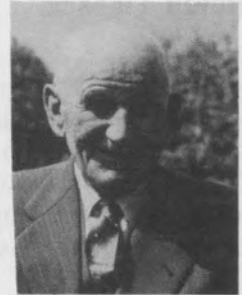
*Héin waar zo'ne mins van récht-op-en-neer,
gewoon invoudig en récht in de leer.
Héin waar nou 'ne kunning zonder gekrèij;
regeerde 't Striense, 'n hil karwèij.*

*Hèin waar ok nog kunning zonder 'n kroon,
'nen boerende vorst; d'n ogst waar z'n loon.
Hij rieij dur 't durp mi wapp'rende kuif,
zùrgde vur eete in de daaglijkse ruif.*

*Hèin 'regeerde' z'n kroost, dèrtien in getal,
boerde dus grif goed in veurhuis en stal.
Hèin waar 'ne mins zoowès iedereen mag.
Hij himmelde op Driekunningendag!*

Dorus van Helvoirt

Onze derde koning is Dorus van Helvoirt. Hij werd geboren op 22 juni in Berlicum. Na zijn huwelijk met Gonda van der Heijden kreeg het echtpaar acht kinderen. In 1965 was hij veertig jaar hoofdman van de Rosmalense gilde Sint Catharina en Sint Joris. In hetzelfde jaar dat het echtpaar de gouden bruiloft vierde, overleed Dorus, in de kersttijd, op 27 december 1969.

Kunning Dórrus

*Hij waar dik firtig jaor hoofdman van onze guld
en wies: kunning dè worde mi geluk en geduld.
Zen rijk waar bij Sint Joris en Sinte Cathrien,
de Ròsmòllese guld dus, wor ie alles vur dien.*

*Hij waar lang geleje nog van Balkumsen tuk,
bij de zandhaos en bij Gonda's vond hij z'n*

Hij rakte daor bij de Van der Heijdens òn de

Stichte zen kunninkrijk: krieg aacht jong op 'n

*Dórrus die din 't op d'n dijk, hij krieg 't klaor,
ok al waar 't leeve nie licht en dik wèl hil zwaor.
Gonda en Dórrus he'n de gaauwe brùiloft*

*[geviert;
De straot van Fort Alexander waar òlling
[versierd.*

[geluk. Hier stittie ès dèrde kunning in de stal;

*Kunning gildebroeder, dè waar Dórrus alted al.
[vréij Wè schön òn deze "vergulde" volkse kunning is:*

*Hij stierf vijfentachtig jaor oud....mi Kèrsemis!
[rééj.*

Pastoor van der Meijden

Tenslotte: onze herder in de kerststal is de ZEerw. Heer pastoor Huub van der Meijden. Hij werd geboren op 20 mei 1877 in Bostel. Op 12 oktober 1923 kwam hij naar Rosmalen. In de Lambertuskerk, achter de kerststal, heeft hij in 1927 en 1952 zijn vijftienvintig- en zijn vijftigjarig jubileum gevierd. Na 33 jaar zielzorg ging hij op 16 november 1956 met emeritaat. Een half jaar later, op 29 mei 1957, overleed pastoor Hubertus van der Meijden op tachtigjarige leeftijd.

Herder Huub

Ik waar jullieje pastoor en goede hêrder,
Op alle kerkgebied geleufde-n-ik 't wel
Hiel m'n kudde rond d'n aauwe Lambêrtus,
Laustert nor wè 'k oe nou van Kêrsmis vertel:

Huub, een van de leste hêrders van Brabant,
Liep mi z'n schaop en z'n nen hond op de hêij.
Hij liep ok wèl 's langs de weeg- en straotkant,
op zuuk nor wè gras en wè goei gratis grèij.

't Waar in de winter, nog hil laot in 't jaor,
toen liep onzen hêrder innins in 't licht.

Dè kwaam dur 'n ster, die scheen zó hêlder en
[klaor;
ze scheen op veld en weeg en in z'n gezicht.

Dè licht waar unnen engel, die kwaam van
[umhóg;
hij vertelde van 'n kiendje, krèkke gekocht.

In unne kaole stal: van niks waar daor genóg.
Die mense moesse geholpe en gaauw opge-
[zocht.

En Huub die hurde wè d'r van hum wier ge-
[vraagd,
mar hoe kos ie 'm vééne, dieje kèrststal?
Wijd van huis hattie z'n eige noit nie gewaogd.
'n Ster zóttém wééze en daor hadde ze al!

Huub ging mi 'n schupke achtermekare op pad.
Hij hatter hòst mi, want hum waar ok verteld,
dè't nog kouwer zó worre en kaauw waar d'r al
[zat
en in dieje stal wier op wèrmte geteld.

Hij liep nor de stèr, olling aachter in 't vèld.
Daor zaag ie in de voeierbak van 't vee
'n kiendje zó klèin en dè waar d'n hêld,
die de wèrmte moes brenge en ok nog de vree.

Wè wier d'r van zó'nne klèine toch veul ver-
[waacht;

Hij moes ons wirreld wèrmten in 'n nêéj licht.
't Kiendje von 't nie èrg; 't laachde dur de
[naacht.

Dè waar vur Hupe en ons 'n blééj kèrstbericht.

De Drie Koningen en de Herder. V.l.n.r. Kunning Steeve, Koning Hein, Kunning Dórrus en Herder Huub.

1804: de bestrating van de weg door Hintham

Henk de Werd

Op 16 juli 1804 werd ten huize van Willem Siepkens te Hintham aanbesteed "het leveren van de nodige Brusselsche Puntkeijen en Vielvoortsche kantsteen en, het transporteeren der zelve en het bestraten van den weg door Hintham ter lengte van circa 112 Rhijnlandsche Roeden". Uiteraard golden voor deze aanbesteding een aantal verplichtingen:

1 "De keijen welke tot dit werk zullen gebezigd worden, zullen moeten weezen: Blauwe Brusselsche Puntkeijen waarvan de kleinste onder dezelve een oppervlakte op de kop zullen moeten hebben van 20 vierkante duimen en niet korter gestaart dan 6 duim, terwijl de Vielvoortsche kantsteen en zullen moeten dik weezen van 2½ tot 3½ duim; lang, op de kop van 11 tot 16 duim en gestaart van 11 tot 18 duim.

2 "Tot berging dezer keijen en kantsteen en zal door de besteeders aan de aannemer bezorgd worden de nodige los- en bergplaats en wel in de eerste plaats den Nieuwen Dijk, strekkende langs de rivier de Dieze voorbij de 2' sluis buiten den Boom of Have, om dezelve van daar bij hoog water gevoeglijk naar den Hinthamsen Straatweg of wel bij het werk zelve te transporteeren en ingeval hij dezelve niet direct bij het werk met de schuiten konde aanvaaren, zo wordt aan hem teffens vrijheid gegeeven om deze keijen te lossen in de stegen achter den Bellard en bij den Boterweg te Hintham zonder echter daar door de passage te hinderen om die op zijn tijd bij het verwerken met karren verder naar het werk te transporteeren. Doch ingeval den aannemer voor zig gevoeglijken losplaatsen mogt nodig oordeelen zal hij die zig zelf moeten verzorgen. En dat de aannemer zig niet vergrijepe in 't vervoeren van keijen en kantsteen en naar het werk, kleinder dan hiervoor beschreven staan. Zo zal de keuring derselve niet eerder geschieden dan wanneer die op het werk bij den hamer zullen zijn getransporteerd en die als dan te klein zullen bevonden worden, zal hij op aanwijzing van een geemployeerde moeten uitschieten en dezelve ieder dag van het werk moeten vervoeren op eene hem aan te wijzen plaats, alwaar dezelve zullen moeten blijven berusten tot dat het gansche werk zal voltooid zijn en in geval den aannemer hierin mogt nalatig of weigeragtig zijn, zal hij telken reise verbeuren een som van zes gulden ten behoeve van de armen kasse van Rosmalen. En zo wanneer hem kan aangetoond worden en bewezen worden, dat hij uitgekeurde keijen of die reeds na de genoemde bergplaats vervoerd waeren had verwerkt, zal hij niet alleen zulke gedeelten weer moeten opbreken en met voldoende keijen bestraten, maar bovendien in dit geval telken reise verbeuren een som van 18 gulden ten behoeve van den armen als voor.

3 "De aannemer zal spoed moeten maken met het aanvoeren der keijen en kantsteen en ten einde in staat te zijn om in het aanstaande voorjaar bij bekwaam open weder en nadat de aarde of zandbedding ten koste van der dorpe van Rosmalen in behoorlijke order zal zijn gebragt, geplaineerd en met het nodige zand voorzien, de bestrating te aanvaarden."

Een en ander werd begroot op f 16.082,-.

Inhoud

In memoriam Will Croonen	1
Rosmalen in oude tijden <i>Harry Coppens</i>	1
700 jaar Rosmalen en Berlicum <i>Martien Veekens</i>	5
Rosmalen mag trots zijn op zijn nieuwe dorpsvlag <i>Martien Veekens</i>	10
Van alderhande saecken... <i>Henk de Werd</i>	15
Weerspreuken 3	19
Weerspreuken 4	20
Van klooster tot Psychiatrisch Ziekenhuis 30 <i>J.C.M. Poelman</i>	21
Schenkeningen aan het archief <i>Henk de Werd</i>	23
Voor U gehoord 20 <i>Harry Coppens</i>	28
In memoriam Walther van de Westelaken <i>Harry Coppens</i>	31
De kerststal	36
1804: de bestrating van de weg door Hintham <i>Henk de Werd</i>	40

Sponsors

De uitgave van *Rosmalla* is mede mogelijk door financiële steun van (tenzij anders vermeld zijn alle bedrijven in Rosmalen gevestigd): Abelen BV, Makelaarskantoor, Burg. Mazairac-laan 2; Van Grinsven Sanidróme, Raadhuisstraat 4c; Bouwmans BV, J., Benzinestation, Westeind 2; Coelenborgh, Restaurant-Brasserie De, Schoolstraat 34; Van Creij & Van Hoek BV Grond- weg- en waterbouw, Huisbergenweg 6; Creij, Sjeff van, garagebedrijf; Dinos B.V., Weidestraat; E.T.I. Bureau Linnenbank BV, Stationstraat 13; Eijkelenburg Dura Bouw BV, Stationsplein 1; Foto Stijntjes, Molenhoekpassage 5; Glou-demans BV, W., Hintham 117; Heijmans NV, Ver. Bedrijven, Graafsebaan 13; Heijmans Stratenmakersbedrijf, Nuland; Hoedemakers en Zonen BV, Aannemersbedrijf P., Hintham 68; Huijbregts en Peters Notarissen, Hoff v. Hollantlaan 5; Jaropa Holding BV, J. Stienstra, Bruistensingel 100, Den Bosch; Lambermont BV Assurantiebedrijf, A., Burg. Woltersstraat 1; Robyto Holding BV, Biestkampweg 2; Ginderzande BV Van Mierlo, Mr. J. , Striensestraat 44; Modecentrum C. van de Graaf, Dorpsstraat 10; Piels, Technisch installatiebedrijf, Friezenstraat 7; Rabobank Rosmalen, Raadhuisstraat 1; Timmers BV Bouwbedrijf, Heikampweg 6; Uden BV, Aannemersbedrijf A. v., Vliertwijksestr. 38c; Verbiesen, Brood- en banketbakker J., Molenstraat 34; Verstappen, A.A.A.P., Rooseveltlaan 11, Voets Weg- en Waterbouw, Gebr., Pinksterbloemstraat 4; V.O.F. Gebr. v.d. Plas, Schildersbedrijf, Graafsebaan 5; Sequoia, P. van Roosmalen.

In het volgende nummer o.a.

- De eerste steen van de Bernadettekerk
- Van klooster tot psychiatrisch ziekenhuis 31
- Hopelijk een hoop nieuwe artikelen van verschillende leden
- En een hoop verrassingen

Lambertuskerk Rosmalen: interieur, exterieur en oud pastorielaan.
Coll. Heemkundekring Rosmalen, uit de schenking van Piet Daamen.